

Biblioteksbladet

The background image shows the Halmstad University Library building, a modern structure with large glass windows. The building appears to be in a state of disrepair, with debris visible in the foreground and a yellow Volvo excavator on the right side. The sky is overcast, and the overall scene suggests the aftermath of a storm.

nr 1:2005

årgång 90

**Halmstad
Högskolebibliotek –
efter orkanen**

**Middelkerke –
ett frågeorienterat bibliotek**

**Google –
digitaliserar biblioteksmaterial**

- 3 Google – en utmaning för biblioteken?
Jakob Harnesk
- 4 Orkanvindar tog delar av bibliotek. *Henriette Zorn*
- 6 Det frågeorienterade biblioteket i Middelkerke.
Ola Gustafsson
- 8 Nya digitala alfabet på Internationella biblioteket.
Martin Aagård
- 10 Dålig säkerhet för fängelsebibliotekarier. *Eva Bergstedt*
- 11 Internerna får inte läsa allt.
Eva Bergstedt
- 12 Borås bäst i test.
Martin Aagård
- 14 Lättare att hitta litteraturen.
Harriet Aagaard, Gertrud Berger, Pia Leth, Lena Lundgren
- 16 Vad finns i Alby? *Nick Jones*
- 22 Bokutlånarnas "Tracklista".
Annika Eriksson

Avdelningar

- 13 debatt och kommentar
- 18 utblick
- 20 recensioner
- 21 på nytt jobb
- 23 saxat
- 26 vem är...?
- 27 Besserwisser
- 28 föreningsnytt
- 31 kalendarium

FOTO: PETER AXELSSON

"BIBLIOTEK ÄR BRA i krislägen. Vi är vana att arbeta utåt och vana vid att strukturera. Biblioteket är en öppen plats där mycket händer och vi är vana vid att gripa in – det är en styrka i vår yrkeskår."

Dessa uppmuntrande ord på vägen gav riksbibliotekarien Gunnar Sahlin på ett seminarium i januari där han bland annat också redogjorde för hur KB hanterade den uppmärksammade stölden och den krisartade situation som följde i dess fotspår.

Det är bara att suga i sig eftersom vi tycks leva i krisernas och katastrofernas tidevarv. Biblioteket mitt i byn och mitt i krisen.

Efter flodvågskatastrofen i Thailand adderades ännu en roll till de många som biblioteket redan har: den som kommunens kriscentrum. Att man är bra på att hantera kriser, även de egna, ger Göran Ericson, chef för Högskolebiblioteket i Halmstad stöd för. Orkanvinden som drog över Sverige och ytterligare fördeströde inledningen på det nya året fick fyra av högskolebibliotekets väggar att rasa. Förödelserna blev omfattande men det hade kunnat vara än värre om inte alla snabbt och rådigt gjort vad som på dem ankom. Redan veckan efter orkanvindens härjningar kunde biblioteket hålla öppet åtminstone ett par timmar om dagen.

I mitt förra förord skrev jag om hur våldet ökar i samhället och på biblioteken. Det var slapp gjort men nu har jag fått veta att det inte finns någon statistik som egentligen ger belägg för att den generella brottsutvecklingen har ökat. Ändå upplever många det som våldet både blir värre och mer omfattande. Massmedia har stor betydelse för hur vi formar och ser på vår omvärld. Och massmedia, det går inte att komma ifrån, är rätt upptagna av att fokusera på brott och, i spåren på en ökad kommersialisering, konkurrera med brott.

Inte för att det gör saken bättre men BBL är inte precis ensam om att dra förhastade slutsatser om tillståndet i världen. I Svenska Dagbladet kunde man för en tid sedan läsa rubriken "Våldet vardag för bibliotekarier". Men den åtföljande artikeln gav knappast stöd för att så är fallet. Det glada budskapet som förmedlades på ovan nämnda seminarium (vars ena del handlade om etik och den andra delen om våldet som samhällsproblem) var att det inte är farligt att gå på bibliotek. Det är farligare att åka tunnelbana. Fast det har väl ingen egentligen betvivlat.

Språket är ett maktinstrument när det gäller att beskriva verkligheten och inte minst ett nog så effektivt vapen när det gäller att skapa en verklighet och göra den verkligheten till en sanning som vi sedan gör till underlag för vårt ställningstagande. Eller som kanske snarare gör att vi slipper ta ställning för det har redan någon annan gjort åt oss. Nick Jones resonerar om detta i en reflektion över hur åren som bibliotekarie i förorten Alby utanför Stockholm förändrat hans bilder av en på förhand serverad verklighet. Det han skriver är egentligen ingenting nytt men värt att bli påmind om.

Ofta.

Henriette Zorn

Tidskrift för Svensk Biblioteksforening

Postadress

Box 3127
103 62 Stockholm

Besöksadress

Saltmätargatan 3A
Svensk Biblioteksforening
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksforenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensjonärer 175:-). Övriga betalar 500:-

Ansvarig utgivare

Britta Lejon

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Annika Eriksson 08-545 132 43
ae@bbl.biblioteksforeningen.org
Annina Rabe 08-545 132 42
ar@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Liz Larsson
Kulturinformation AB
Västergatan 11, 222 29 Lund
tel 046-39 99 40, fax 046-39 99 41
www.kulturinformation.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Tryckeri AB Federativ, Stockholm
ISSN 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svensk biblioteksväsen genom att utveckla effektiva samarbetsformer mellan bibliotek och genom att driva opinion i frågor av betydelse för biblioteks- och informationsområdet.

Denna tidning gick i tryck den 31 jan.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Google – en utmaning för biblioteken?

På bara några år har sökmotorn Google blivit det i särklass mest använda redskapet för informationssökning på nätet.

Under förra året lanserade Google flera nyheter av stort intresse för biblioteken. I slutet av förra året stod det också klart att Google i samarbete med amerikanska bibliotek planerar att digitalisera 15 miljoner böcker.

Den första versionen av Google presenterades 1998, och sökmotorn blev snabbt en favorit hos den breda massan av surfare och sökare. Redan 2002 utfördes ca 250 miljoner sökningar per dag. Inte per år, inte per vecka. Utan per dag.

När Google börsintroducerades i augusti 2004 uppstod rusning efter aktien, och fram till i mitten av januari 2005 har kursen stigit med 140%.

De två grundarna Sergey Brin och Larry Page möttes på Stanforduniversitetet i mitten av 1990-talet och skapade först föregångaren BackRub. Efter något år kunde man visa en beta-version av Google, få in lite pengar från investerare och flytta in i sitt första garage. Framgångssagan kunde börja.

Även om det hela tiden har funnits andra sökmotorer – när Google lanserades var ju Altavista dominerande – så kommer man inte ifrån att Google är den sökmotor som alla andra mäter sig mot. Och även om det då och då uppstår viss kritik mot Google bland sökmotorexperterna så har företaget en positiv image hos de flesta.

Hur har man då lyckats så väl? En stor del av förklaringen ligger naturligtvis i att man indexerar en mycket stor del av den öppna delen av Internet. Dagsnoteringen är att man, enligt egen uppgift, indexerar drygt åtta miljarder sidor. Vanliga webbsidor, pdf- och worddokument, bilder. Under årens lopp har det funnits andra sökmotorer som indexerar lika mycket eller till och med mer än Google, men vid olika tidpunkter har Google rusat iväg och lämnat konkurrenterna bakom sig.

Den kanske viktigaste förklaringen till Googles stora framgångar finns i deras sökalgoritmer och system för så kallade "page rank". Det vill säga de instruktioner till sökprogramvaran som avgör hur det indexerade materialet söks igenom och vilka resultat som presenteras, och inte minst i vilken ordning träffarna listas. Fler än jag har fascinerats av hur ofta Google lyckas med att presentera relevanta resultat överst.

Dessutom har Google hela tiden lyckats presentera nyheter, ofta spännande sådana, och därmed sett till att uppmärksamheten består. Under förra året lanserades exempelvis flera nyheter av stort intresse för biblioteken och deras användare. Dels släpptes Google Scholar, som är en delmängd av Googles huvudindex, men med speciell inriktning på akademisk och vetenskaplig information. Tanken är att ta upp konkurrensen med exempelvis den Elsevier-baserade vetenskapliga sökmotorn Scirus.

I **GOOGLE SCHOLAR** får man ofta träff på boktitlar, som sedan kan sökas vidare i internationella bibliotek via WorldCat. Kanske

"The ultimate goal is to have a computer that has the kind of semantic knowledge that a reference librarian has."

Craig Silverstein, teknisk chef på Google, Newsweek 29.3.2004

inte så speciellt användbart för vanliga svenska användare, men det är en intressant utveckling att Google nu på allvar börjat intressera sig för böcker.

I slutet av förra året lanserade också Google sina planer på att, i samarbete med stora amerikanska bibliotek, digitalisera 15 miljoner böcker och göra innehållet sökbar som fulltext. Man kommer att samarbeta med bibliotek som Harvard, Stanford, Oxford och New York Public Library, för att, som man själva säger: *"make the incredible breadth of information that librarians so lovingly organize searchable online"*. Om böckerna inte faller under upphovsrätten kan man läsa dem i fulltext på skärmen, dock ej skriva ut. Är böckerna däremot upphovsrättsligt skyddade är tanken att man ska kunna läsa ett par sidor. Blir detta projekt verklighet flyttas e-boksfronten framåt åtskilliga steg. Även om det också finns de som, likt Lars Iselidh på sökmotorbloggen *Internetbrus*, vill höja ett varningens finger för att bibliotek börjar samarbeta med det kommersiella Google.

Under 2004 lanserades också GMail, en gratis e-posttjänst som ger mer lagringsutrymme än någon annan samt Google Desktop Search, som indexerar innehållet på den egna hårddisken.

Samtidigt är Googles dominans ett problem. Vissa går längre och kallar det monopol. Kritiska röster finns, som webbplatsen Google Watch. Där kritiserar man Google skarpt, exempelvis för deras sätt att utesluta regimkritiska sidor på kinesiska och sättet man lagrar personlig information på, i form av cookies.

Google-dominansen påverkar också bibliotek och deras användarundervisning. Många studenter och andra låntagare sätter likhetstecken mellan informationssökning och Google. När Uppsalaforskaren Else

Nygren nyligen genomförde en studie (Utvärdering av sökvägledning, BIBSAM 2004) över hur studenter tar till sig informationen i bibliotekens sökvägledning, visade det sig att de Google-vana studenterna galopperade över sidor i jakt efter sökruator. De försökte använda Google-metodik även på sådana sidor där detta inte var möjligt, och när de upptäckte att det inte gick gav de helt enkelt upp. För att göra det möjligt att utvärdera sökguiderna var man i undersökningen tvingad att införa ett förbud för sökning via Google, något som studenterna upplevde som frustrerande.

En av de undersökta studenterna sammanfattade sina upplevelser: *"Man förutsätter nästan att den information man söker inte finns om den inte finns på Google. Detta är naturligtvis inte en korrekt uppfattning men en känsla man får när man jobbar med uppgiften"*.

Citatet och denna "känsla" belyser utmaningen för biblioteken. Även om varumärket "bibliotek" är starkt så är Google ännu starkare, vilket dels visas av att man av BrandChannel.com utnämns till världens starkaste varumärke, dels av att verbet "googla" blivit synonymt med att söka information på nätet. Endast ett fåtal produkter och varumärken slår igenom så starkt att de blir lika med själva företeelsen. Man kan jämföra med "att ta en xerox" eller engelskan "to Hoover" (att dammsuga, efter märket Hoover).

Det finns naturligtvis oerhört mycket mer digital information än vad Google och andra sökmotorer hittar. Att få studenter och andra sökare medvetna om detta är kanske bibliotekens största pedagogiska utmaning just nu.

Jakob Harnesk

Bibliotekskonsult och frilansskribent

LÄNKAR:

Google: www.google.com

Google Scholar: scholar.google.com

Scirus: www.scirus.com

InternetBrus: internetbrus.com

Google Watch: www.google-watch.org/

Else Nygrens rapport:

http://www.kb.se/bibsam/bidrag/projbidr/avslutade/2004/sokvagledn_rapport.pdf

Saneringen av glassplitter kommer också att omfatta det inre av biblioteket. Allt, även de böcker som fortfarande står på plats, måste plockas bort från hyllorna och dammsugas på skärvar och splitter.

Orkanvind tog delar av biblioteket

Det är inte varje dag som ett bibliotek hamnar på ettan i en av de stora morgontidningarna. Men så var fallet andra söndagen i januari när orkanvindarna hade svept in över Sverige. På Svenska Dagbladets förstasida täckte Högskolebiblioteket i Halmstad större delen av utrymmet. Bilden vittnade om stor förödelse i biblioteket. Det såg ut som om en explosion hade inträffat. Stormen hade slitit bort flera väggar som till stora delar bestod av glas. Sedan fick vinden fritt tillträde in i biblioteket och gick bärsärkagång bland inventarierna och blåste ut bord, stolar, lampor, datorer, böcker och tidskrifter.

Biblioteket var stängt så inga personer kom till skada. Hur omfattande skadorna är i pengar räknat, kan inte Göran Ericson, bibliotekschef för Högskolebiblioteket i Halmstad säga. Men en vecka efter orkanens framfart räknar biblioteket med att kunna ha öppet i begränsad omfattning.

–Skadorna är mindre än jag befarade. Redan nästa vecka kommer vi att kunna ha öppet cirka fyra timmar per dag, det hade jag nog inte trott till en början, säger han.

Göran Ericson berättar att fyra väggsektioner blåstes ut inifrån, tre av dessa väggar bestod av glaspartier. En teori är att det 22-våningshus som står i närheten av biblioteksbyggnaden och som enligt Göran Ericson är utformat som en flygplansvinge bidrog till att vinden från sydväst drogs in och fick fäste på ett sätt som fick glasrutorna att sugas ut. Värst drabbades plan 2 av bibliotekets tre plan. Det är avspärrat tills sanering har skett. Plan 3 är oskadat, även den virtuella delen är helt intakt. Det så kallade

Hallandsrummet är även det oskadat. Referensavdelningen på plan 1 var bara en vecka efter stormens härjningar i ett sådant skick att ett begränsat öppethållande är möjligt.

–Biblioteket har fått nya provisoriska väggar. Dem får vi leva med terminen ut. De stora renoveringsingreppen får vänta till sommaren. Men i takt med saneringen kommer biblioteket successivt att återställas. Till dess får vi förlita oss på fjärrläneverksamheten som också kommer att tilldelas mer personella resurser, säger Göran Ericson.

Ett mödosamt arbete som väntar under terminen gäller inventeringen. Hittills, en vecka efter stormen, har man räknat till 326 böcker som är skadade och som måste kasseras. Den siffran kommer att stiga, tror Göran Ericson.

Själva fastigheten hyr högskolan av ett bolag som är försäkrat i något av de stora försäkringsbolagen. Inventarierna däremot är högskolans men också dessa är försäkrade. Utgifter som hänger samman med orkanskadorna kommer man att få ersättning för, enligt Göran Ericson.

Mitt i all förödelse kan han se det hela från en ljusare sida.

–Det är en positiv upplevelse att så många har hjälpt till. Jag skulle vilja ge en eloge till alla inblandade: högskolans säkerhetsansvariga som snabbt fanns på plats, vaktmästaren och saneringsfirman som under några intensiva timmar räddade böcker och brandkåren som snabbt säkrade en av bibliotekets väggar. Även personalen har hanterat det inträffade på ett bra sätt.

Henriette Zorn

Gräddfilen till medierna.

Nu lanserar Bibliotekstjänst Media Direkt™. Det innebär att du får tillgång till en huvudkanal för beställningar hos oss. Oavsett vilka medier du efterfrågar.

Du kan beställa när du vill i Media Direkt, helt oberoende av BTJ-häftets utgivningscykel. Media Direkt är specialanpassad för bibliotekens behov. Det betyder bland annat att du kan söka på signum och kategorier som lättläst och kapitelböcker.

Media Direkt betyder nya, enklare och snabbare beställningsrutiner. Och mer tid för det utåtriktade biblioteksarbetet.

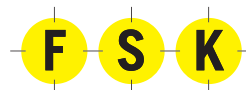
Läs mer på www.btj.se/mediadirekt

Bibliotekstjänst

finn 5 rätt

Fem prenumerationer gratis! Varje år har du och ditt bibliotek möjligheten att ställa er nyfikenhet kring fem av nära 130 av landets mest intressanta och levande kulturtidskrifter. Det handlar om tidskrifter som lockar till läsning för alla som vill utöka sin egen eller sitt biblioteks informationskompetens. Passa på att prenumerera på fler kulturtidskrifter än vad ni annars skulle ha råd med! Eller varför inte låta ett filial- eller skolbibliotek bredda sitt utbud med några kulturtidskrifter? Möjligheterna är många när man utnyttjar det statliga prenumerationssstödet, som i korthet går ut på att kommunbiblioteken erbjuds fem prenumerationer som Kulturrådet bekostar. Man kan välja att prova en tidskrift i ett till tre år.

Läs mer på Kulturrådets hemsida www.kulturradet.se
– eller kontakta Maria Ågren på 08-519 264 09

* FÖRENINGEN FÖR SVERIGES KULTURTIDSKRIFTE

Det frågeorienterade biblioteket i Middelkerke

Säg den bibliotekarie som inte suckat över klassifikationssystemets tillämpning. Men säg också den bibliotekarie som kommit på något bättre. Det finns en. Ola Gustafsson åkte till Belgien, träffade honom och tittade närmare på ett alternativt klassifikationssystem.

HAN HETER EDWIN VAN Troostenberghe och han är chef för biblioteket i Middelkerke, en liten välmående badort strax söder om Oostende vid den belgiska Nordsjökusten. Jag visste att Edwin van Troostenberghe arbetade med ett helt nytt sätt att ordna bibliotekets samlingar utifrån principer om lättillgänglighet och begriplighet. Jag och min handgångne man, datateknikern Said Zenhari, åkte dit för klassificeringen och mötte ett helt nytt koncept. Utifrån en väl genomtänkt teoretisk grund har man implementerat tankarna i det faktiska biblioteket och ordnat samlingarna utifrån vad man kallar ett frågeorienterat bibliotek.

I Belgien har man en adapterad version av UDK kallad zizo, enligt Edwin van Troostenberghe svårbegripligt och föga användarvänligt. Men hur göra något bättre? Jo, genom att vända upp och ned på det befintliga. I stället för att anpassa låntagare och frågor efter systemet tänkte han tvärtom och lät ordna sina medier och källor efter låntagarens frågor. Genialt i all sin enkelhet.

Mera högtidligt kan det formuleras: "Ett fundamentalt nytt koncept rörande informationsförmedling i folkbibliotek består i att närma sig låntagaren utifrån den kontext dennes fråga ingår i. Om bibliotekarien känner till kontexten kan han lotsa låntagaren mera adekvat till de rätta informationskällorna. Därför görs översikter över kontexter, de faktiska frågetyperna, källorna och informationsförmedlarna, sökstrategier utarbetas och inriktningar som kan följas när man möter de vanligaste frågorna." Citatet sammanfattar en av totalt fyra artiklar Edwin van Troostenberghe skrev förra året i *Bibliotheek & Archiefgids* (2003:1-3, 5), Flanderns motsvarighet till BBL.

UTGÅNGSPUNKTEN är alltså det faktum att folk har frågor som de söker sig till biblioteket för att få svar på. Det är axiomet för en teori som bygger på fem principer:

- En fråga ställs alltid i ett sammanhang. Med ett

Edwin van Troostenberghe har utarbetat ett helt nytt sätt att ordna bibliotekets samlingar utifrån principer om lättillgänglighet och begriplighet.

särskilt syfte. Inget är förutsättningslöst.

- Folk har samma frågor överallt. Antalet frågeställningar är begränsat.
- Folkbiblioteken är inte de enda som har svaren. Att kunna hänvisa vidare till korrekt instans är lika viktigt.
- Ett bra informationsarbete startar med att formulera frågan. Vad vi skulle säga: vikten av referensintervju.
- Alla typer av informationstjänster ska kunna nyttjas. Olika typer av källor beroende på frågans art – text, nätet eller hänvisning.

Dessa principer tillämpas därefter genom att utarbeta och utveckla frågeorienterade instrument. Det viktigaste är hyllsystem och presentation. Som kan struktureras i ett antal teser:

- Traditionella klassifikationssystem bygger på vetenskaplighet som inte fungerar på folkbibliotek. "Glöm strukturerna och lyssna på besökar- nas frågor", sade Edwin van Troostenberghe.

- Ingångar till materialet görs bara av använda frågeställningar, inte med ambitionen att täcka alla potentiella frågor. Nya ingångar skapas vid behov.
- Använd enkla och vardagliga begrepp, lättbegripliga, t ex väder i stället för meteorologi. Folk begriper eventuella inskränkningar i begreppet.
- Använd omedelbara, konkreta kategorier, där den lägsta, basala nivån är den viktigaste.
- För ihop alla informationstjänster som finns inom ämnet.

Med hjälp av dessa instrument startar man i det allmänna och blir allt mer konkret. Ett tiotal huvudområden delas upp i domäner, i sin tur uppdelade i kontexter som specificeras i frågetyper, allt enligt idén om ett logiskt, intuitivt och vardagligt flöde.

Vid sidan av de tryckta källorna finns onlinereferenser till det egna beståndet eller andra biblioteks, till databaser eller andra nätbaserade tjänster samt till relevanta instanser. Så kan exempelvis juridisk hjälp bestås genom handböcker och kommentarer, lagar och avtal på nätet, lista över traktens jurister eller myndigheter som ansvarar för ämnet.

Ett annat exempel under huvudämnet "Människan" kan tydliggöra flödet:

Domän	Kontext	Frågetyp
Föräldrar och barn	Mitt barn har ADHD	Vad är ADHD? Var får jag hjälp? Hur hanterar jag problemet?

Outputen för t ex frågetypen kan i sin tur beskrivas i likartat flöde:

Frågetyp	Källtyp	Var hitta?
Var får jag hjälp?	Lista på organisationer	Internetlänkar

Det där var skrivbordsprodukten. Det intressanta är ju att den också omsattes praktiskt på biblioteket. Nyordningen började med att olika ämnen plockades ut och passande begrepp identifiera-

des. Orden för ämnena är de som låntagarna använder när de frågar. Såväl tänkandet som genomförandet är oerhört praktiskt inriktat. Det ska t ex bara vara en hylla per ämne där alla aspekter av ämnet samlas.

Man undviker alltför vida huvudrubriker och använder direkta begrepp. Nivån på finfördelning inom området beror på ämnet och efterfrågan eller dess tyngd. Till exempel har körkortsböcker en egen hylla. Om det bedöms nödvändigt finns skriven hänvisning på knubben till andra avdelningar. När diskussion uppstår om ett ämnes placering ställer man sig frågan: Vad är frågan?

– Vi är alltför upptagna med att utveckla faciliteter och specialiteter som få använder, och glömmar lätt bort de direkta vanliga enkla frågorna, säger Edwin van Troostenberghe.

TIOTALET HUVUDAVDELNINGAR utmärks av enkla begrepp och särskilda färger på hyllor och knubbar: rosa – människan, rött – samhälle, grön – natur, gul – Belgien, ljusgrön – vardagsliv, vit – världen, blå – kultur, brun – språk och svart – teknik. För varje ämne finns ett särskilt framtaget piktogram i syfte att tydliggöra vilket också underlättar ordningen i hyllorna eftersom varje bokrygg utmärks av symbolen.

Det digitala biblioteket bygger på samma principer. Datorer med förvalda elektroniska tjänster inom området finns i form av digitala kiosker i direkt anslutning till böckerna. Färgen på möbelen liksom banners på skärmsidorna är desamma som hyllornas.

Med Edwin van Troostenberghe som ordförande i projektgruppen samarbetar nu tio bibliotek med att utveckla systemet och nästa år är tanken att ytterligare femton ska tillkomma. Detta nya zizo knyter an till det gamla men markerar sin självständighet genom att låta sig uttydas som en flamländsk akronym för Sökning utan svårighet.

Text och bild: **Ola Gustafsson**
Bibliotekarie vid Norrköpings Stadsbibliotek

Tioalet huvudavdelningar utmärks av enkla begrepp och särskilda färger på hyllor och knubbar. Rosa betyder t ex människa och grönt står för natur. Datorer med förvalda elektroniska tjänster inom området finns i form av digitala kiosker i direkt anslutning till böckerna. Färgen på möbelen liksom banners på skärmsidorna är desamma som hyllornas.

Artikeln är en bearbetad version av en reserapport. Den finns som pdf-fil på Svensk Biblioteksförnings hemsida www.biblioteksforeningen.org

Nya digitala alfabet på Internationella biblioteket

I januari i år öppnade www.InternationellaBiblioteket.se sin svenskspråkiga avdelning, vilken främst vänder sig till bibliotekspersonal. Webbplatsen gör det bland annat möjligt för låntagare som använder andra alfabet än det latinska att söka böcker i Internationella bibliotekets bestånd.

– Så här brukar det se ut, säger Larry Lempert, chef för Internationella biblioteket och visar upp en beställningslapp ur högen: *”Holländska. Flicka 9 år. 10 böcker”*. – Eller så här: *”Serbokroatiska. Man 20 år. SPÄNNANDE och nya böcker”*.

Ordet ”SPÄNNANDE” är understruket.

Till Internationella bibliotekets lånecentral flyter ständigt in beställningar på litteratur från hela landet. Vaga beställningar från osäkra bibliotekarier som mött låntagare som kanske inte pratar ett ord svenska och som inte kan berätta vad de egentligen är intresserade av.

Och visst tycker bibliotekarierna på Internationella biblioteket att det är roligt att efter eget huvud plocka ihop en boktrave varje gång någon beställt ”spännande” böcker. Men särskilt bra biblioteksservice kan det knappast kallas.

Därför startar nu ”Virtuella Internationella Biblioteket” – en webbplats vars främsta syfte är att erbjuda fullständig biblioteksservice på språken: arabiska, farsi, kinesiska, ryska och spanska. Förutom dessa språk finns sajtens material även på svenska och hjälpspråken engelska och franska. Språkvalet har gjorts efter vilka som är de största låntagargrupperna – ryska, kinesiska

FOTO: HENRIETTE ZORN

Larry Lempert, chef för Internationella biblioteket i Stockholm. Biblioteket lanserar nu den flerspråkiga Internetjänst *”www.InternationellaBiblioteket.se”*.

och farsi ligger i topp – men förhoppningsvis kommer servicen att utvidgas till fler språk i framtiden.

Larry Lempert:

– Vi har en oerhört bra boksamling, en skatt som inte är tillgänglig för alla. För oss är det självklart att man kan ett latinskt alfabet. Men det är det knappast om man kommer nyanländ från Kina.

På Internationella bibliotekets nya hemsida kommer det alltså att vara möjligt att söka efter litteratur med såväl arabiskt, persiskt, kyrilliskt som kinesiskt alfabet. Katalogposterna finns både på svenska och på bokens originalspråk för att underlätta mötet mellan bibliotekarie och låntagare. Än så länge är webbplatsen bara tillgänglig på svenska men i april lanseras de resterande fem språken.

Förutom bokenkatalogen kommer sajten att innehålla praktiska hjälpmedel för biblioteken: knubbar, skyltar och information på främmande språk, färdiga att skriva ut. Man erbjuder även bibliotekspersonal information om flerspråkighet och hur man kan göra inköp av litteratur på främmande språk. Låntagarna hittar på sin sida information om hur biblioteket fungerar och länkar till tidskrifter och andra litteratursajter på sina hemspråk.

Självklart vällar ett språköverskridande projekt av den här typen lite bryderier. Dock inte vad gäller språkkompetensen som med råge finns i huset. Sammanlagt 27 språk pratas på Internationella biblioteket. 57 procent av personalen har utländsk bakgrund.

Men rent tekniskt finns fortfarande vissa

problem. Hemsidan fungerar till exempel inte fullt ut i mac-miljö. Och för pc-användare kräver den minst Windows XP eller att man skaffar ett gratis tilläggsprogram för att kunna skriva och söka med originalskrift. För att bara läsa räcker det däremot med att installera rätt typsnitt på datorn. Hemsidan fungerar med andra ord på de flesta biblioteks datorer om man installerar rätt språkvisning men det återstår att se hur hemanvändarna kommer att tillgodogöra sig den.

På grund av att flerspråkligheten kräver att man använder sig av UNICODE-format måste katalogposterna, som det ser ut idag, skrivas in på nytt. Det går inte att använda sig av den vanliga katalogens poster i MARC-format. Dessutom utökas de flesta posterna med genre, omslagsbilder och beskrivningar samt information om t ex liknande böcker. Ett tidsödande arbete som kanske inte blir riktigt klart till invigningen av sajten.

Ett mera lustfyllt problem var att få de fem språkredaktörerna att enas kring vissa genrebeteckningar när katalogiseringen påbörjades. Inom den arabiska och persiska litteraturen finns det knappt några deckare, berättar Elena Martos, rysk språkredaktör på Internationella biblioteket (som för tillfället brottas med att hitta det adekvata ryska ordet för "länk"). Annorlunda förhåller det sig med den ryska litteratursfären. Där är thriller-genren en av de mest populära. För de kinesiska romanerna fick man upprätta ett antal extragenrer bara för att kunna beskriva det enorma utbudet av kung fu-romaner (wu xia).

Larry Lempert:

– Plötsligt blir den här litteraturen tillgänglig för en massa människor. Och som låntagare blir man inte längre betraktad bara som "35-årig ryss" utan kanske som en "35-årig ryss som läser deckare"! Det handlar om att överhuvudtaget respektera folks behov av böcker.

www.InternationellaBiblioteket.se har sammanlagt beviljats 1,3 miljoner kronor i stöd från Kulturrådet.

Martin Aagård

FAKTA

Virtuella internationella biblioteket kommer att finnas tillgängligt på www.interbib.se och www.internationalbiblioteket.se (plus ett antal felstavade varianter!) och öppnar senast för allmänheten på Världsbokdagen den 23 april. Redan nu är sajten tillgänglig för bibliotekspersonal.

Internationella biblioteket har ett nationellt, ett regionalt och ett kommunalt uppdrag. Förutom att hysa en bokdepå ska man bistå landets övriga bibliotek med rådgivning och utbildning på området.

Huvudman sökes till Kulturnät Sverige

Formellt lades portalen Kulturnät Sverige trots massiva protester ned vid årsskiftet. Men ännu är webbplatsen vid liv i så motto att den inte har släckts ned. Den hålls tillgänglig för allmänheten medan Kulturrådet undersöker om det finns några möjligheter till en fortsatt verksamhet för portalen under en annan huvudman. Fram till dess begränsar Kulturrådet sina insatser till "att utöva tillsyn över innehållet på nätet".

Enligt Kulturrådets presschef Per Svensson är det så gott som klart att Kungliga Biblioteket ska ta över den del av portalen som rör tjänsten Fråga biblioteket.

– Det kommer sannolikt att ske så fort det blir tekniskt möjligt, säger Per Svensson.

Men enligt Nina Ström på Fråga biblioteket stämmer det inte riktigt överens med verkligheten. Det Kungliga Biblioteket tar över är den tekniska administrationen. Fråga bibliotekets programvara (som är densamma som den som tjänsten Jourhavande bibliotekarie har) kommer att installeras på Libris. Själva tjänsten är projektfinansierad av Kulturrådet och som projektägare står Örebro stadsbibliotek.

– Någon huvudman för Fråga biblioteket finns inte eftersom det fortfarande drivs i projektform. Men vi vet att man från Kulturrådets sida är angelägen om en permanent lösning för tjänsten. Det finns funderingar på hur man ska göra inför framtiden men ännu ingen lösning, säger Christer Klingberg, bibliotekschef på Örebro stadsbibliotek.

Kriscenter på bibliotek

Efter flodvågen i Sydostasien upprättades kriscenter i de flesta av Sveriges kommuner, på det sättet är Vellinge kommun som alla andra. Mer ovanlig var däremot placeringen; på biblioteket.

I alla Sveriges kommuner finns POSOM-grupper (psykologiskt och socialt omhändertagande) för att hantera kriser av den här typen. För det mesta är de kopplade till socialtjänsten, men i Vellinge valde man alltså Höllvikens bibliotek istället.

Kristina Sverdén, ansvarig på Höllvikens bibliotek, tror att bibliotekets placering kan ha spelat in. Biblioteket ligger nämligen i en byggnad som är integrerad med ett äldreboende, och initiativet till det hela togs av in-

Jourhavande bibliotekarie är universitets- och högskolebibliotekens motsvarighet till folkbibliotekens tjänst Fråga biblioteket. Från årsskiftet sorterar Jourhavande bibliotekarie under Bibsam som en permanent tjänst med Kungliga Biblioteket som huvudman (se BBL nr 10/2004).

– Men folkbiblioteken har ju inte någon motsvarighet till Bibsam som kan gå in och ta över Fråga biblioteket, säger Christer Klingberg.

Men med tanke på att de båda tjänsterna numera samverkar – visst vore det fiffigt att på något sätt få dem båda under ett och samma statliga tak.

På Kulturrådet försöker man nu också hitta en ny huvudman för Kulturnät Sveriges länkträd med sina 8 000 länkar.

– Vi arbetar intensivt med det. Samtidigt är det så att man inte kan lägga över en verksamhet som drivs i statlig regi på någon annan hur som helst. Våra jurister håller just nu på och tittar på den saken, säger Per Svensson.

Det handlar med andra ord om pengar.

– Ja, man kan ju tänka sig att det finns domännamn som till exempel kan vara värt någonting, menar Per Svensson.

– Men annars handlar det om att hitta någon som är beredd att seriöst driva detta vidare i dess anda, det vill säga hålla liv i länkar, uppdatera och även lägga in nya länkar.

Möjligen kan en lösning finnas redan i februari.

Henriette Zorn

divid- och familjeomsorgen inom förvaltningen.

– Vi har intentionen i kommunen att integrera verksamheter på alla nivåer, förklarar Kristina Sverdén.

Det är första gången man provar på den här typen av samarbete, men det har fungerat bra. Biblioteket ligger centralt i Höllviken och det har varit lätt för människor att hitta dit. Man har också haft nytta av de resurser biblioteket kan erbjuda, t ex Internet. Det är dessutom en miljö som kan kännas behagligare än socialtjänstens lokaler.

– Biblioteket var stängt en stor del av perioden, så det gick bra att sitta i lugn och ro, säger Kristina Sverdén. **AE**

Dålig säkerhet för fängelsebibliotekarier

Säkerheten för bibliotekarierna vid landets fängelser är på många håll närmast obefintlig. Det framkom vid en konferens om fängelsebibliotek som arrangerades av Svensk Biblioteksförning i november förra året.

TROTS ATT säkerhetsrutinerna har skärpts efter sommarens rymningar och gisslantagningar, råder fortfarande allvarliga brister för bibliotekarier och annan utomstående personal som kommer till fängelserna. Nästan 75 procent av bibliotekarierna får inte information om säkerhetsrutiner på den anstalt eller det häkte där de arbetar. Det visar en enkät som Svensk Biblioteksförning nyligen genomfört och som presenterades vid konferensen.

Flera deltagare gav exempel på den bristande säkerheten:

- Bibliotekarier får gå ensamma utan eskort i anstaltens kulvertar trots att de kan möta frigående interner där.
- De kan bli lämnade helt ensamma med ett gäng intagna utan tillgång till vare sig vakter eller larm.
- Saxar, modell större, har förvarats i skrivbordslådor som interner som deltagit i biblioteksarbetet haft tillgång till.
- Interner besöker biblioteket utan att ha vårdare med sig, trots att det på papperet är förbjudet.

–Jag känner mig inte rädd, då går det inte att jobba. Det är bättre att bygga upp en personlig relation till de intagna, kommenterar Lena Müller, bibliotekarie på Österåkeranstalten, där personer dömda för grova våldsbrott och mord är intagna.

Hon trivs mycket bra med sitt jobb och upplever kontakten med internerna som positiv och stimulerande. Men hon bekräftar den bild av bristande säkerhet som framkom vid konferensen.

–Vi får ingen information om säkerhetsrutiner och annat. Den ordinarie anstaltspersonalen informeras och får utbildning i hur de ska agera vid överfall eller om de blir tagna som gisslan. Vi glöms bort.

–Inte för att jag tror risken är stor att vi

FOTO: HENRIETTE ZORN

Säkerheten för personalen skiftar från anstalt till anstalt.

blir utsatta för något, men säker kan man ju aldrig vara. Och vad händer om brandlarmet går? Ska man ta med sig killarna ut på gården – eller vad? Vi vet ingenting, fortsätter Lena Müller.

Birgitta Persson från Kriminalvårdsstyrelsen ansvarar för biblioteksfrågor.

–Det här är ett bekymmer, kommenterar hon.

–Men mig veterligt har det aldrig hänt att personal utifrån råkat ut för något. Bibliotekarierna ses istället som ett positivt inslag bland de intagna. I de få fall något händer på våra anstalter är det i regel den ordinarie personalen som drabbas.

Birgitta Persson håller med om att det kan vara ”lite slapp”, som hon säger, med säkerheten kring de utomstående anställda trots att säkerhetstänkandet allmänt har höjts de senaste månaderna.

–Jag ska informera anstalterna om detta

och att de måste förbättra informationen till de här grupperna. Självklart måste de veta vad de ska göra om något händer. Vi måste också se till att situationen kring bibliotekarierna är säker. Det här skiftar nog mycket från anstalt till anstalt.

Eva Bergstedt

Fångar skickade meddelanden i låneböcker

Tre män som suttit häktade i Rättvik för ett uppmärksammat mord i Falun skickade under lång tid meddelanden om den pågående utredningen i låneböcker från häktets bokvagn, skriver Falu Kuriren. Personalen blev uppmärksam på att något var i göringen när det visade sig att fångarna hade exakt samma litteratursmak. Två av män-

Nya riktlinjer på gång för anstaltsbiblioteken

Biblioteken på landets häkten och fängelser ska få nya riktlinjer.

–De nya riktlinjerna handlar mer om hur biblioteksverksamheten ska fungera på anstalter och häkten. De gamla från 1999 var mest inriktade på upphandling av bibliotekens tjänster, säger Birgitta Persson från Kriminalvårdsstyrelsen.

I utkastet står bland annat att alla intagna i anstalter och häkten ska ha möjlighet att besöka/få besök av biblioteket minst en gång i veckan. Biblioteket ska ledas av en utbildad bibliotekarie och erbjuda exempelvis böcker, tidningar och tidskrifter på olika språk. Bibliotek och skola bör samarbeta mer och helst ha lokaler nära varandra.

–I dagsläget har kriminalvården inga pengar till att förbättra biblioteksverksamheten. De nya riktlinjerna ska mer ses som en vision för hur vi vill att det ska se ut, säger Birgitta Persson.

Enligt Kriminalvårdsstyrelsens föreskrifter, som är en form av lag, ska varje anstalt ha ett samarbete med ett offentligt bibliotek. Så är det inte idag, trots lagen.

–Tyvärr är biblioteken enkla att spara på, men vi hoppas att de nya riktlinjerna ska sätta mer fokus på deras roll.

Vid konferensen diskuterades riktlinjerna. Önskemål som kom fram var bland annat att de även skulle betona bibliotekens roll som informationscentraler, och inte enbart som bokutlånare, liksom att biblioteksverksamheten på landets häkten skulle framhållas mer.

De nya riktlinjerna beräknas vara klara om ett halvår. Det är Kriminalvårdsstyrelsen som tillsammans med Svensk Biblioteksförning, Kommunförbundet och Kulturrådet arbetar fram dem.

Eva Bergstedt

nen lånade omedelbart samma böcker som den förste låntagaren.

Sedan meddelandena upptäcktes har männen placerats på skilda häkten runt om i Mellansverige och de förbjöds att ha brevkontakt med varandra. De får inte heller skriva brev till andra som inte kontrollerats av åklagaren.

Männen är medlemmar i organisationen X-team som har starka kopplingar till det kriminella mc-gänget Bandidos.

MAA

Internerna får inte läsa allt

Mein Kampf, böcker om vapen och tatueringar samt en biografi över Hells Angels är exempel på böcker som interner inte fått låna.

DET VISAR DEN enkätundersökning till fängelsebibliotek som Svensk Biblioteksförning genomfört. Beslutet att vägra låna ut dessa böcker har inte gjorts av bibliotekarierna, utan av anstalten eller häktet. Men att de intagna inte får låna den litteratur de efterfrågar är ovanligt. Av 44 svarande bibliotekariär är det bara sex som varit med om att litteratur censurerats.

–Grundregeln är att de intagna ska få läsa allt. Men en del böcker kan vi inte tillåta av säkerhetsskäl. Det handlar om litteratur som direkt uppmanar till rasism, nazism eller andra brott, säger Birgitta Persson på Kriminalvårdsstyrelsen.

Var gränsen går och vilka böcker som bör förbjudas eller inte är svårt att ha någon generell uppfattning om, menar hon.

–Själv tycker jag att en bok som Mein Kampf mer ska ses som ett historiskt dokument och därför tillåtas. Andra kan ha en annan uppfattning. Det är inte bibliotekarierna själva som avgör när en bok ska förbjudas, utan det är den säkerhetsansvarige på varje anstalt som bedömer det.

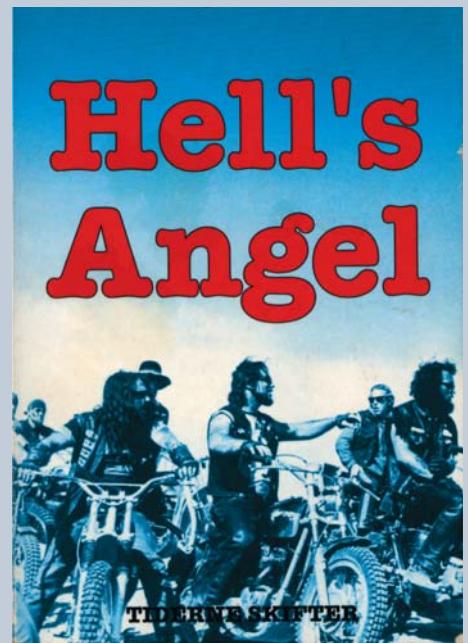
Gunilla Pettersson, bibliotekarie i Malmö och med mångårig erfarenhet av fängelsebibliotek, har personligen aldrig upplevt att det varit något problem med censur av "olämpliga" böcker.

–Men jag gör själv ett urval när jag väljer ut böcker till vagnen, påpekar hon.

–Jag tar till exempel inte med vapenböcker. Om någon däremot frågar efter en sådan bok tar jag med den till nästa gång om den finns på biblioteket.

Hon tycker inte att kriminalvården ska censurera litteratur.

–De intagna ska kunna låna böcker på precis samma villkor som övriga medborgare. Det går inte att säga att en speciell bok uppmuntrar till brott, böcker påverkar människor på så olika sätt. Här måste kri-

minalvården lita på vår professionalitet.

Gunilla Pettersson är emellertid inte särskilt oroad och anser inte att censuren är ett stort problem.

–Jag tycker ändå att kriminalvården i stort har samma uppfattning som oss bibliotekariär, det vill säga att böcker är ett värdefullt medel för personlig utveckling, påpekar hon.

Birgitta Irvall som arbetar i specialgruppen för uppsökande social biblioteksverksamhet inom Svensk Biblioteksförning, tycker inte att förbud mot viss litteratur på fängelser och häkten är någon stor fråga. Inte i Sverige i alla fall.

–De internationella IFLA-reglerna däremot poängterar att censur inte ska förekomma på fängelser. I ett internationellt perspektiv kan ju det vara viktigt eftersom censur i en del länder handlar om alla typer av böcker, påpekar hon.

Enkäten till fängelsebiblioteken visar också att de allra flesta fängelse- och häktesbibliotekariär (41 stycken) är anställda av kommunbibliotek. Tre är anställda direkt av kriminalvårdsmyndigheten, däribland en bibliotekarie på Hall. Endast tre av de 44 tillfrågade är med på personalmöten på anstalten/häktet och bara 12 av de 44 får fortlöpande information om säkerhetsrutinerna (se särskild artikel). Sju har på plats tillgång till bibliotekskatalog via Internet. I några få fall har det förekommit litteraturcirkel och författarbesök för de intagna, men inte alltid i bibliotekets regi.

Eva Bergstedt

Borås bäst i test

I Borås finns den bästa utbildningen i Biblioteks- och informationsvetenskap i Sverige, enligt en granskning som genomförts av Högskoleverket. Bedömaregruppen ansåg den vara mest komplett och samtidigt tillräckligt bred för att täcka in yrkets alla väsentliga delar. Även forskarutbildningen är den bästa i landet.

FAKTA BIBLIOTEKARIEUTBILDNINGEN I BORÅS

Grundutbildning 80 poäng
Fördjupningsinriktningar på 80 poäng
(Examinerade studenter på C/D-nivå 2003: 158 stycken)
Forskarutbildning i samarbete med Göteborgs Universitet
Grundades 1972, var då den enda utbildningen inom fältet i Sverige.
Professur i ämnet Biblioteks- och informationsvetenskap inrättades 1991.
Första disputationen 1993.

HÖGSKOLEVERKET HAR UTVÄRDERAT:

- Arkivvetenskap vid Mitthögskolan, Stockholms universitet och Uppsala universitet,
- Biblioteks- och informationsvetenskap vid Högskolan i Borås, Lunds universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet och Växjö universitet,
- Bok- och bibliotekshistoria vid Lunds universitet,
- Informations- och medievetenskap vid Linköpings universitet,
- Kulturvård vid Göteborgs universitet, samt
- Museologi vid Göteborgs universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet.

IHÖGSKOLEVERKETs utvärdering får bland annat den kunskapsteoretiska satsningen i Borås beröm. Den är unik i ett internationellt perspektiv och mycket viktig för ämnet, menar utvärderarna. Det kunskapsteoretiska perspektivet är visserligen synligt även vid utbildningarna i Umeå och Uppsala, men Borås sticker ut och forskarutbildningen är ett lysande undantag på ett i övrigt svagt område.

Den enda utbildning som får underkänt är Informations- och medievetenskapliga utbildningen vid Linköpings universitet. Den bedömdes otillräcklig på alla områden och Högskoleverket ifrågasätter nu examensrätten på magisternivå i ämnet.

Utbildningen i Borås har sedan flera år en inriktning som fokuserar hårt på ämnet Biblioteks- och informationsvetenskap – på bekostnad av de mer traditionella aspekterna av själva bibliotekarieyrket, som till exempel skönlitteraturen, menar vissa kritiker. Bibliotekarien som litteraturförmedlare får stå tillbaka på dagens svenska bibliotekarieutbildning, sägs det.

Men inriktningen är fastslagen sedan länge.

– Problemet är att vi bara har två år med våra studenter och att inget annat ämne än Biblioteks- och informationsvetenskap får utrymme på den tiden, säger Katriina Byström, prefekt på institutionen för Biblioteks- och informationsvetenskap vid Borås högskola, som tror att det kan vara hälsosamt att man nischer sig på olika områden.

– Ett annat ämne vi ser som väsentligt är pedagogik. Idag börjar barn redan i ung ålder att ”forska”, att söka information. Och där fyller lärare och bibliotekarier en central funktion. Hur lär man sig till exempel att ge ”credit” åt den som ursprungligen skrivit något och inte bara lära sig att klippa och klistra text?

– Rent personligen tror jag att antalet rena biblioteksskolor börjar bli färre. Det är viktigt att förstärka yrket, man måste visa att man är med, att vi har relevans.

Om man hårdrar det, tycker du att den norska utbildningen som fokuserar mer på litteraturvetenskap, är omodern?

– Nej, verkligen inte! Det är poänglöst att prata i sådana dikotomier. Man måste respektera varandras kompetens. Vi kompletterar varandra.

Får ni mycket kritik för avsaknaden av skönlitteratur på utbildningen?

– Ja, det är klart. Det är helt mänskligt, alla har vi olika intressen som vi vill diskutera. Vi får kritik för många andra saker också. Det vore värre om det var helt tyst! Vi har fått ganska mycket feedback så vi vet av vad studenterna vill ha mer av. En kritik som vi tagit till oss är att studenterna tvingas välja inriktning lite för tidigt.

Om bara fem år kan situationen dock se helt annorlunda ut. Avgörande för biblioteks- och informationsvetenskapens framtid i Sverige är hur den europeiska harmoniseringsprocessen av högre utbildningar som går under namnet ”Bolognaprocessen” artar sig. ”Bolognaprocessen” tog sin början 1999 när utrikesministrarna i 29 europeiska länder undertecknade den s k Bolognadeklarationen – ett dokument vars primära mål angavs vara att till 2010 skapa gemensamma examensstrukturer, betygssystem samt harmonisera studiernas längd för att därigenom öka rörligheten mellan europeiska universitet och konkurrenskraften i den europeiska högre utbildningen.

Än så länge är den i planeringsfasen, men när den väl är igång kommer den svenska utbildningsstrukturen att förändras. För bibliotekarieutbildningens del kan det till exempel komma att påverka längden på utbildningen i framtiden.

Som ett led i Bolognaprocessen möts representanter för de nordiska ländernas biblioteksutbildningar i Budapest i slutet på januari. Katriina Byström utesluter inte att man då kan börja organisera ett framtida nordiskt samarbete kring just litteraturvetenskapliga frågor.

Martin Aagård

Sjukhusbibliotek i tiden

Sjukhusbibliotek kan användas till mycket mer än vad som görs idag. Glöm boklån i traditionell mening, för det har hänt och kan hända mycket. Låt det bli ett riktigt företagsbibliotek med bred förankring i sjukhuset och nära samarbete med personalavdelning, företagshälsovård, personalvård och sjukvård! Genom tydliga mål och krav blir sjukhusbiblioteken en integrerad del i sjukhusets verksamhet och bättre stöd för personal och patienter, skriver Shujaat Noormohamed.

INSTÄLLNINGEN TILL ARBETE, hälsa och sjukdom förändras. Det gäller därför att möta dessa områden på ett annat sätt än vad man hittills har gjort. De kombinerade sjukhusbibliotekens idé med helhetssyn hotas av nedläggning eller stora besparingar, när de i stället kan utvecklas tillsammans med sjukvård, företagshälsovård och friskvårdssatsningar.

Idag är patientens rättighet att få information lagfäst och det gäller också vårdpersonalens skyldighet att informera. Genom att sjukhusbiblioteken kan erbjuda information och kunskap, utgör dessa ett komplement till vårdens informationsansvar.

Dagens korta vårdtider beror på andra behandlingsformer, inte på annorlunda patienter. Behovet av att drömma sig bort i en fantasivärld när sjukdomen är för påträngande blandat med behovet av saklig information gäller alla i vilken vårdform man än vårdas. Sjukhusbiblioteket kan tillfredsställa båda behoven med alla olika medier som finns.

Tidigare varade någons utbildning hela det yrkesverksamma livet. Idag följs utbildning av vidareutbildning, fortbildning, utveckling, vardagsprojekt och FoU under hela yrkeslivet. Närheten till kvalificerad hjälp på det egna sjukhusbiblioteket är därför viktigt även utanför universitetssjukhusen.

I kursplaner på universitet och högskolor ingår upplevelselitteratur och skönlitteratur som komplement till facklitteratur. Ett exempel på hur ett skönlitterärt verk kan tydliggöra fakta är Selma Lagerlöfs "Kejsaren av Portugallien" som kan tolkas som en strålände, levandegjord berättelse om narcissism – ett komplement till sakligheten i Johan Cullbergs mer faktamässiga beskriv-

ning i "Dynamisk psykiatri i teori och praktik". Närheten till ett integrerat sjukhusbibliotek underlättar en fortsatt tillgång till denna litteraturkombination.

Sveriges Läkarförbunds och Svenska Läkaresällskapets stiftelse för utbildningskvalitet (SPUR) gör inspektioner av specialistutbildning och vid AT-tjänstgöring vid landets sjukhus. Här undersöks ingående vilka möjligheter som finns på respektive sjukhus till forskning, utvecklingsarbete och teoretiska studier. Här värderas särskilt tillgången till bibliotek, litteratursökning och tidskrifter, som poängsätts.

Arbetsituationen för personalen har skärpts, det gäller att återhämta sig. Helhetssyn gäller för personal lika mycket som för patienter och borde därför beaktas noga av personalavdelningar och företagshälsovård i förebyggande och rehabiliterande syfte. Att ha en egen bibliotekarie borde vara lika självklart som att ha en egen doktor.

Sjukhusbibliotekens möjlighet att bli det "företagsbibliotek i bred bemärkelse" som krävs för personal, patienter och anhöriga, är en utmaning för såväl ledning som bibliotek.

För: Vem eller vad skall ta över när sjukvården inte längre kan ge den hjälp som människan behöver vid dramatiska tillfällen i livet – när man har förlorat hälsan, arbetet, familjen och vännerna – om inte kultur i vid bemärkelse?

De förutsättningar som kulturen har är särskilt väl ägnade till att skapa öppning för dialog och positiva förändringar, var ett av budskapen på en nordisk kulturkonferens 1994.

Till slut vill undertecknad uppmanna de

ansvariga att använda biblioteksverksamheten till vårdens behov som forskning, utveckling, rekrytering, patientinformation och berikande upplevelser i förebyggande och rehabiliterande vård.

Shujaat Noormohamed

Bibliotekschef/Chefskurator inom
NU-sjukvården (NÄLS och Uddevalla sjukhus
gemensamma förvaltning)

SJÄLVBETJÄNINGS- TERMINALER från CODECO

MARK 3

Terminal för utlån
och återlämning.
Fristående
placering i
bibliotekslokal.

MARK 4

Återlämningsterminal
För fast placering i
– bibliotekslokal
– lobby
– i vägg mot gata
medger 24 timmars
återlämningservice.

PLASTFODRAL TILL CD- DVD-VIDEO-CDROM från Sund Sound

Platsbesparande
Streckkod & larm på mediet
Anpassade för användning i
självbetjäningsterminaler

Codeco Sverige AB

Box 1938
581 18 Linköping

Telefon 013-23 99 50
Fax 013-23 99 55
Webb www.codeco.se

CODECO

Lättare att hitta litteraturen

nya ämnesordslistor för skönlitteratur

En specialgrupp inom Svensk Biblioteksförening har sedan 2001 arbetat med att sammanställa ämnesordslistor för skönlitteratur för vuxna, för barn- och ungdomslitteratur samt en handledning i indexering av skönlitteratur. Det arbetet är nu slutfört och det tryckta materialet presenterades på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg 2004.

ANVÄNDNING AV SKÖNLITTERATUR. Idag är det ganska vanligt att användarfrågor om skönlitteratur som tar upp speciella ämnen eller som väcker vissa känslor skickas ut på BIBLIST. Det gäller både litteratur för barn och ungdomar och för vuxna. Skälen till frågorna är olika. Ett är att människor ibland helt enkelt vill läsa om ett visst ämne. Ett annat är att skönlitteraturen numera används både i ungdomsskolan och i många högre utbildningar för att förmedla en annan typ av information än den som kan hämtas i facklitteraturen. Skönlitteraturen kan ge en djupare förståelse för människors levnadsvillkor i andra länder, andra samhällssystem och andra sociala och personliga omständigheter. Erika Savoca har i en uppsats visat att doktorsavhandlingar inom de mest skilda ämnen använder skönlitteratur som källor. I vissa högskoleutbildningar ingår också skönlitteratur i kurslitteraturen.

SVÄRIGHETER MED SÖKNING I BIBLIOTEKSKATALOGER. Förr var den hjälp vi kunde ge inte sällan beroende av det egna bibliotekets lokala hjälpmedel och den enskilda bibliotekariens kompetens. I takt med att det digitala biblioteket utvecklas och användarna i större utsträckning söker hemifrån, eller från någon annan plats än biblioteket, ökar behovet av användarvänliga kataloger med bra ingångar till bibliotekens samlingar. Forskaren Ragnar Nordlie kon-

staterar i sin avhandling att inte ens vana biblioteksbesökare utan vidare klarar av att söka i bibliotekskatalogerna. I hans undersökning misslyckades användarna med hela 50% av ämnessökningarna.

Biblioteken måste bli bättre på att göra katalogerna intressanta helt enkelt och att samordna och förbättra indexeringen av skönlitteratur och barn- och ungdomsböcker är ett steg i rätt riktning. Några andra sätt att förbättra bibliotekskatalogerna skulle kunna vara att koppla ett rättstavningsprogram till sökfunktionen eller en dialogfunktion, till exempel av den typ som finns i *Ask Jeeves* (<http://www.ask.com/>). Där omvandlas sökfrågor i naturligt språk till en för systemet hanterbar fråga. I en användarundersökning om bland annat lokala bibliotekssystem visade det sig att de tre vanligaste problemen handlade om icke relevanta sökresultat (16%), inkorrekt stavning (14%) samt tekniska fel (10%). Bara 36% av användarna fann det de sökte. Innehållet i katalogposterna kan också kompletteras med annat än bibliografisk information, t.ex. innehållsförteckningar, innehållsbeskrivningar, exempeltexter, författarporträtt m.m.

GEMENSAM NATIONELL ANVÄNDNING. Specialgruppens arbete är avsett som en nationell resurs som bl.a. i samarbete med Kungl. bibliotekets Svenska ämnesord ska underlätta en mera omfattande indexering. Alla

bibliotek som katalogiserar i LIBRIS kan använda materialet. Svenska barnboksinstitutet har börjat indexera barn- och ungdomsböcker i LIBRIS med specialgruppens barnämnesord. Kungl. biblioteket lägger in orden från barnordlistan i Svenska ämnesord allt eftersom de används vid indexering.

Bibliotekstjänst börjar också tillämpa barndelen av specialgruppens arbete så att biblioteken och biblioteksanvändarna ska kunna söka på dessa termer. Alla förändringar som görs i BURK-posterna kommer att distribueras till biblioteken som postutskick via Bibliografisk service. Det innebär att över en miljon beståndsposter ska skickas ut. Ändringsarbetet och postutskicken beräknas vara slutfört under första kvartalet i år. Även Bibliotekstjänsts arbete med de skönlitterära ämnesorden på vuxensidan kommer att förändras. Det arbetet påbörjas under våren.

Ämneslistorna kan också utnyttjas för lokal indexering efter egna behov.

Tex är ämnesordslistorna användbara även om man inte vill använda hela modellen. Internationella biblioteket lägger generer från ämnesordslistorna på skönlitteraturen på sin nya webbplats www.InternationalBibliotek.se (alternativ webbadress <http://www.interbib.se>). Genrerna är även sökbara i Stockholms stadsbiblioteks katalog. Att endast ange genrer, som deckare, fantasy eller kärleksromaner, ger inte lika goda möjligheter till återsökning som en fullständig indexering. Men det hjälper de läsare som önskar en särskild typ av böcker. Internationella bibliotekets webbplats möjliggör sökning på genre på arabiska, persiska, kinesiska, ryska, spanska och engelska. Alla poster har även genre på svenska.

FRAMTIDEN. Den specialgrupp inom Svensk Biblioteksförening som har sammanställt

ATT INDEXERA SKÖNLITTERATUR

Ämnesordslista
Vuxenlitteratur

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING 2004

materialet upphörde vid årsskiftet 2004/2005. Enligt beslut i Svensk Biblioteksförnings styrelse kommer ansvaret för underhållet av ämnesordslistorna att ligga på en redaktionskommitté med representanter från Kungl. biblioteket, Bibliotekstjänst och "bibliotek eller biblioteksorganisationer med särskilt intresse för indexering av skönlitteratur inkl. barn- och ungdomslitteratur".

Nu finns alltså verktyg för en bredare och djupare indexering av skönlitteratur för vuxna och för barn- och ungdomslitteratur. Förhoppningsvis kommer den gemensamma nationella användningen av ämnesorden att medföra att skönlitteraturen blir lättare tillgänglig för alla användare!

Harriet Aagaard, Stockholms stadsbibliotek
Gertrud Berger, Bibliotekstjänst
Pia Leth, Kungl. biblioteket
Lena Lundgren, Regionbibliotek Stockholm

FÖR VIDARE LÄSNING

Användning av skönlitteratur:

Erika Savoca visar i sin prisbelönta magisteruppsats *Indexering av skönlitteratur på forskningsbibliotek – skönlitteraturen i svenska doktorsavhandlingar* http://www.biblioteksforeningen.org/utmark/collijn/savoca2003.pdf bl.a. att två av de avhandlingar som visade sig citera skönlitteratur flitigast kom från Företagsekonomiska institutionen vid Stockholms universitet och från sektionen för arkitektur vid Chalmers tekniska högskola!

Svårigheter med sökning i bibliotekskataloger:

Ragnar Nordlie, *User revelation: user-librarian interaction as model for automated retrieval systems* (2000). Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informationsfag. HiO-report 2000 nr 21.

Danmarks IT-center for uddannelse og forskning (UNI-C), *Sådan bliver det elektroniske bibliotek brugervenligt* (2003) http://www.uni-c.dk/produkter/usability/nyheder/bibliotek-rapport.html. För en komplett genomgång av felen hänvisas till sidorna 24–30 i rapporten.

Specialgruppen

Svensk Biblioteksförnings indexeringsmaterial finns att hämta som pdf eller köpa. Handledning http://www.biblioteksforeningen.org/sg/index/handled.pdf

Indexering av skönlitteratur, Vuxenlitteratur

http://www.biblioteksforeningen.org/sg/index/vuxen.pdf

Indexering av skönlitteratur, Barn- och Ungdomslitteratur http://www.biblioteksforeningen.org/sg/index/barnoUngdom.pdf

Beställningstalong http://www.biblioteksforeningen.org/sg/index/saljblad_indexering.pdf

Gemensam nationell användning

Svenska ämnesord: http://www.kb.se/bus/ao/aostart.htm

Mer detaljer finns att läsa i: "Att indexera skönlitteratur – i dag och i morgon", *Nytt om bibliografiska tjänster* 2004:1, s 4–7
http://www.btj.se/nyhetsbrev/bibl_tjanst/arkiv/2004/nr1.pdf, respektive i "Förändringar vid indexering av skönlitteratur", *Nytt om bibliografiska tjänster* 2004:4, s 3
http://www.btj.se/nyhetsbrev/bibl_tjanst/arkiv/2004/nr4.pdf

Vad finns i Alby?

Nick Jones skriver om hur åren som bibliotekarie i Alby förändrade honom

IFYRA ÅRS TID har jag varje vardagsmorgon tagit Röda linjen från stan, mot Norsborg, och klivit av i Alby. Sedan december förra året kliver jag av några stationer närmre stan, i Vårby gård. Det är ingen större skillnad i restid men på många andra sätt är det en jätteomställning – ett nytt jobb i ett nytt område och många nya människor. Jag vill försöka berätta något om hur Alby kröp in under skinnet på mig och förändrade mig på ett sätt som gör att jag ser annorlunda på området.

Då man vill säga något om en erfarenhet inifrån Alby så märker man snart att språket är ett hinder. Den dominerande kunskapen om området är så oerhört tvingande. Jag kan föreställa mig att problemen man stöter på har likheter med de James Baldwin beskrev då han sa att alla afroamerikaner föds in i ett språk som är en fiende. Det vill säga: ett språk som nedvärderar och osynliggör den svarte amerikanens egen erfarenhet. På ett liknande sätt har det visats på hur kvinnor osynliggörs i språk. Det blir så tydligt att språket aldrig bara beskriver en verklighet. Det tar ställning och skapar en verklighet.

Om ni tänker på ord som förknippas med Alby, såsom exempelvis: segregation, integration, mångkulturell, problemförtort, invandrare etc. Vet vi vad dessa ord betyder och vad det är för verklighet de försöker beskriva? Jag tror inte det. Klart är dock att de skapat en situation där oavsett vad jag här väljer att skriva så kommer det att läsas, av många som aldrig ens satt sin fot i Alby, mot en mörk och problemfylld klangboten. Genom att påtala orättvisan i detta hoppas jag att det positiva jag vill säga inte, per nödvändighet, tolkas som idealiseringar. Och att det negativa inte, per nödvändighet, bidrar till den stigmatisering som gör gällande att albybor, i alla åldrar, varje morgon vaknar upp i ett område där förlo-

rarna, de misslyckade och oönskade bor. Jag vill alltså försöka göra något omöjligt eftersom det är i det omöjliga som man hittar all betydande förändring.

Sociologen Slavoj Žižek har pratat om burkskratt, såna där skrattpålägg som finns i många dumma situationskomedier, och vad de egentligen är. Jag hade nog inte funderat så mycket på dem. Trodde nog mest att dessa skratt fanns för att markera de komiska poängerna och var jag skulle skratta. Han menar dock på att burkskratten finns där såsom ett filter så att jag, trött efter en lång arbetsdag, själv inte ska behöva skratta. De är till för att jag ska känna att jag har en trevlig stund utan att själv behöva ta ställning till vad som är roligt, eller inte. Burkskratten är alltså skratt istället-för-skratt. Innan jag ens satt min fot i Alby visste jag massvis om området och andra områden som beskrivits på samma sätt. I medierna hade jag överösts med kunskap från journalister, tjänstemän, experter och politiker. Lika lite som jag funderat på burkskratten hade jag funderat på denna burkkunskap. En kunskap istället-för-kunskap. En kunskap som jag hade serverats så att jag själv inte skulle behöva ta ställning.

Även om jag visste att mycket av den kunskap jag hade kom från både fördomsfulla och vinklade källor så trängde den sig på då jag trädde in i det område som jag tidigare bara hört talas om. Det kunde lika gärna ha varit jag, och inte en vän till mig, som vid sitt första besök kom på sig själv med att flytta plånboken från bakfickan till framfickan. Eller det kunde lika gärna ha varit jag som uttryckte förvåning över att höra fågelkvitter i "betongen". Burkkunskapen låg där som ett filter som påverkade det som var möjligt för mig att se, höra och förstå. Vilket givetvis satte gränserna för mitt förhållningssätt till platsen och människorna där.

Nu skulle man ju vilja säga att nidsbe-

skrivningarna av Alby avtagit, att det territoriella stigmat minskat i svärta och att den gängse kunskapsproduktionen kring området har blivit mindre tvingande och mer nyanserad. Men så är det nog tyvärr inte. Jag upplever det fortfarande som att jag lever i en delad stad, i ett delat land, i en delad värld. Personen som tar över mitt jobb kan, med andra ord, mycket väl ha med sig ungefär samma kunskaper som jag hade med mig till Alby för fyra år sedan.

Men denna text handlar om förändring och den som förändras i den här berättelsen är nog mest jag. Och Alby var en god läromästarinna. Ganska så snart kunde inte ens jag låta bli att se de enorma skillnaderna mellan den dominerande kunskapen och den vardag som jag själv upplevde. Oundvikligen tvingades jag att ta ställning. Vad tyckte jag egentligen? I takt med att burkkunskapen successivt krossades så framträdde ett helt annat område än det jag först trädde in i. Har man väl börjat se finns det ingen återvändo.

Fredagen den 20 april 2001 skrev Dogge i hiphopgruppen The Latin Kings en kolumn i Metro med rubriken, "*Allt det goda i livet finns här ute i Alby*". Jag kommer ihåg dagen då den här kolumnen publicerades eftersom den väckte så starka och positiva reaktioner bland många som besökte biblioteket den dan. Flera barn sprang omkring och viftade med den och ville att man skulle läsa högt. Ungdomar och vuxna pratade om den. Dogge berättar i kolumnen om den vackra naturen, djurlivet, lekande barn, glädje, vänlighet och generositet. Han gav en bild av Alby som man utifrån annars aldrig får se. Själv slogs jag av hur jag kunde se allt det som Dogge beskrev som en del av min egen helhetsbild, hur de som pratade med mig om kolumnen förutsatte att jag, liksom de, kunde se det Dogge beskrev och hur glada många var över att få dela en ge-

mensam albyerfarenhet med mig som kom utifrån. Detta hade varit omöjligt, för mig, ett år tidigare. Det blev så tydligt att det bildas en sorts gemenskap kring upplevelsen av att området man bor i misskrediteras. Man vet att ett problemfyllt tolkningspaket medföljer då man säger att man bor i Alby. Det binder en till platsen och bidrar ofta till ett engagemang för den. Själv har jag aldrig känt så mycket för en plats. Det kan låta larvigt och jag är inte helt säker på varför det blivit så. Men jag tror det har att göra med den våldsamma misskrediteringen av området och hur den egna erfarenheten blir osynlig och oriktig.

Alby bibliotek! Jag ser onekligen förtryckande strukturer i samhället. Men om man arbetar på ett lokalt folkbibliotek kan man inte undgå att förstå kraften och förändringspotentialen i möten, samtal och relationer människor emellan. Människor, åsikter och världsbilder möts och förändras. Strukturer består av relationer och det är relationerna som jag vill lyfta fram och det är dem jag upplever som så hoppingivande. Vill man lära känna ett litet lokalsamhälle så är folkbiblioteket den bästa platsen. Man träffar alla från de minsta-minsta till de äldsta-äldsta. Det mest fantastiska är att personerna som kommer dit förblir medskapan-

de och aktiva. De har oftast sökt sig dit på grund av ett önskemål eller ett behov, inte ett problem.

I Alby talar man om och kan hantera olikheter. Utan att skyla över någonting eller sträva efter likhet. På ett sätt som jag aldrig upplevt någon annanstans i det svenska majoritetssamhället. Jag är själv uppvuxen som vit, hetero, medelklass och innerstadsbo. Hade någon frågat mig vem jag var då jag var tolv år, hade jag nog inte ens förstått frågan. Normaliteten är oreflekterad och bara ÄR. Det är det universella mänskliga tillståndet. På gott och ont har albybor redan i unga år förstått att de är ifrågasatta. Man kan tidigt positionera sig själv i förhållande till olika identifieringar och till samhället i stort. I fyra års tid har jag hört barn och vuxna redogöra för postkoloniala teoribildningar utifrån den egna levda vardagen.

Man nämner inte namn som Homi Bhabha och Gayatri C Spivak. Det behövs inte. Man förstår det man pratar om. Kunskapen finns där. Och apropå Spivak. Om vartannat så säger man att den marginaliserade inte har ett språk eller en röst. Det är skit-snack! Det är majoriteten som måste lära sig att lyssna. Utan Alby bibliotek och alla dessa möten, samtal och relationer hade jag aldrig fått vara med om den förändring som, för mig, känns så bra och viktigt. Utan dem hade det aldrig hänt. Nu hoppas jag att förändringen fortsätter i Vårby.

Nick Jones

Numera bibliotekarie på Vårby bibliotek

ASIEN

FLODVÅGSKATASTROFEN

UTPLÅNADE MÅNGA BIBLIOTEK

Då de döda begravts och faran för svält, vattenbrist och epidemi är över och när röjningen är klar, väntar en lång uppbyggnad av samhället i de drabbade områdena. Till den mänskliga katastrofen kommer också all förstörelse av samhällsfunktioner, däribland skolor och bibliotek.

IFLA vädjar till sina medlemmar att hjälpa via nationella eller internationella kanaler, och ber att de som "har kännedom om behov ... att dela med sig av informationen ...". Detta för att ge IFLA:s medlemmar en uppfattning om hjälpbehoven samt möjlighet att planera för långsiktig hjälp.

Efter flodvågskatastrofen bad National Library and Documentation Services i Sri Lanka om internationell hjälp från biblioteksvärlden för att kunna bygga upp raserade och skadade bibliotek och samlingar. Landets nationalbibliotek rapporterade till IFLA (6/1) den skadegörelsen som då var känd. Flera länder och områden är givetvis beroende av hjälp och alla har inte ens kun-

nat vädja om sådan. Chefen för Acehprovinsens bibliotek i Indonesien är borta med hela sin familj och regionbiblioteket är förstört. "Det lokala bibliotekssystemet är helt förlorat, både personalen och biblioteken", säger Dady Rachmananta, nationalbibliotekarie och ordförande i Indonesian Library Association, till tidskriften *American Libraries*. "Vi kan vittna om en förlorad generation i Aceh."

Även från Indien, Bangladesh och andra länder kommer fortlöpande rapporter via olika kanaler om behov av hjälpinsatser.

(www.ifla.org, www.ala.org m.fl.)

DANMARK

KARENSTID FÖR MUSIKLÅN

Kulturminister Brian Mikkelsen vill införa fyra månaders karenstid för nya cd-skivor på biblioteken för att främja musikbranschen och minska piratkopieringen. Biblioteksvärlden har protesterat mot detta i debatt och remissvar. Det ifrågasätts om förslaget är lagligt eftersom det strider mot andan i bibliotekslagen. Alla låntagare skall

behandlas lika oavsett val av media. Dessutom påpekas det motstridiga i att musik som utan dröjsmål kan laddas ner via Bibliotekernes Netmusik inte lika snabbt skulle kunna lånas på cd.

(www.dbf.dk, *Bibliotekspressen* 2004:19, *Danmarks Biblioteker* 2004:8)

NORGE

FRI DEBATT ELLER BARA INFORMATION?

Den friskspråkiga debattidskriften *Bok* og biblioteks kritik av sin utgivare har retat ledningen för ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum) som tillsvidare dock fortfarande ger ut den. En statlig organisation bör inte stå som utgivare av ett debattorgan som kritiserar den egna verksamheten, hävdar man, och har beslutat att göra sig av med tidskriften. Nu har ABM-utvikling istället startat en ny tidskrift "ABM" med informationschefen som ansvarig redaktör. ABM skall "vara med och konstituera arkiv- bibliotek- och museisektoren som en sektor: ABM-sektoren". Det första numret har nu kommit ut och meningen är att tidskriften i fortsättningen skall utkomma två gånger per år. Den sänds gratis till alla arkiv, bibliotek och museer och skall "sätta fokus på allt det spännande som sker".

ABM-utvikling har kritiserats för sitt beslut att göra sig av med ett fritt redigerat organ och i stället göra en ren informationsprodukt, i en tid "då yttrandefriheten stärks i lag". Till kritikerna hör Norsk Presseforbund. Det handlar inte om att tysta kritik, menar ABM-utviklings informationschef, Lars Egeland, i en intervju i *Bok* og bibliotek. Han framhåller att organisationen måste få fram vad man är och vad man kan bidra med till dem som jobbar i arkiv, bibliotek och museer.

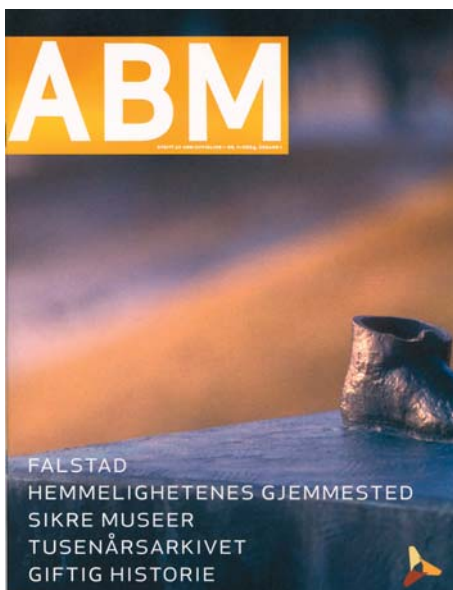
Hur skall det då gå för *Bok* og bibliotek och den fria debatten? ABM-utvikling har tidigare lovat att även i fortsättningen bidra

FOTO: IFLA/ALP

Den här bilden på en thailändsk variant av bokbuss fick vi av Gunilla Natvig, ALP (Advancement of Librarianship). Hon berättade att man i Thailand varit nyskapande på många sätt när det gäller mobila bibliotek. Det finns bland annat bokbåtar samt en sorts textila vandringsbibliotek; långa tyg med fickor som viras runt träd.

Projektet med elefanter belönades med UNESCO:s läskunnighetspris (literacy prize) 2002. **AE**

ekonomiskt till tidskriftens drift. Externa förlag har visat intresse men ABM-ledningen anser det vanskligt att fortsätta investera pengar i tidskriften om den övertas av ett förlag. Troligen bildas en stiftelse eller ett aktiebolag som kan driva tidskriften vidare. (ABM 1(2004):1, Bok og bibliotek 2004:7)

WALES

STÄNDIGT DESSA STÖLDER!

Kommer vi att ha kvar öppna, tillgängliga bibliotek i framtiden? Ett hot är alla stölder av värdefulla böcker som det ständigt rapporteras om över hela världen.

Den internationellt verksamme tjuv från Essex som i december dömdes för stöld från Wales nationalbibliotek, fick fyra och ett halvt års fängelse. Redan tidigare har han suttit inne fyra år för biblioteksstöld, enligt BBC. Driven av sin penningslukande passion, att spela på hästar, fortsatte han med nya bokstölder efter frisläppandet. Han dömdes nu för stöld av 50 kartor, utskurna ur sällsynta atlaser. Enligt honom själv var bibliotekets säkerhet så dålig att andra redan hunnit stjäla de övriga sällsynta kartorna av de 105 som saknades. Det var enkelt att med en kniv skära ut kartorna, vika ihop dem och stoppa dem i bakfickan, kunde han berätta. Sedan var det bara att promenera ut. Stölderna var väl förberedda och objekten utvalda i förväg med hjälp av förteckningar som fanns i olika översikter.

Han har arbetat internationellt på sina stöldturnéer och är även efterlyst från Danmark. Tack vare det danska KB kunde han identifieras genom kameraövervakning re-

IFLA:s nye generalsekreteraren, Peter Lor.

dan 2001, men då hann man inte ingripa för-
rån han var spårlost försvunnen. KB:s säker-
hetschef gick dock ut via internet med foto
och information, något som på lång sikt allt-
så fick effekt. Dessutom fick informationen
andra bibliotek att se över sina kartsamling-
ar och upptäcka luckor i bestånden.

(www.ala.org, <http://news.bbc.co.uk>)

INTERNATIONELLT

NY IFLA-SEKRETERARE – IGEN

Efter endast åtta månader har IFLA:s gene-
ralsekreterare, Ramachandran Rasu, sagt
upp sig, från den 31 december 2004. Han
har återvänt till Singapore där han tidigare
var chef för landets nationalbibliotek.
Koordinatorn vid IFLA:s huvudkontor i
Haag, Sjoerd Koopman, upprätthåller tjän-
sten tills den nye generalsekreteraren, Peter
Lor, tillträder den 15 februari.

”Uppsägningen kom som en stor över-
raskning”, säger Sjoerd Koopman till tid-
skriften *American Libraries*. Några närmare
detaljer sade han sig vara förhindrad att ge.
På IFLA:s webbplats kan man läsa att Rama-
chandran Rasu slutat ”av personliga skäl”
och att han ”fört med sig nya perspektiv på
IFLA, vilket har förstärkt planeringsproces-
sen”.

Den nya generalsekreteraren, Peter Lor,
kommer från Sydafrika, men är född i Ne-
derländerna. Han är e.o. professor vid De-
partment of Information Science vid Uni-
versity of Pretoria.

(www.ala.org, www.ifla.org)

Över en halv miljon i bidrag till nätbaserade bibliotekstjänster

Fyra utvecklingsprojekt inom biblioteks-
området får dela på sammanlagt 774 000
kronor från Kulturrådet för att bland annat
stärka tillgången till information för perso-
ner som talar andra språk än svenska.

Internationella biblioteket i Stockholm
får 500 000 kronor i stöd för att slutföra
uppbyggnaden av Virtuella internationella
biblioteket – en virtuell mötesplats som
presenterar litteratur, länkar till förlag, in-
köpsställen, tidningar och samhällsinfor-
mation (se även artikel på sid 8). Länsbib-
lioteket i Skåne får 100 000 kronor i bidrag
för uppbyggnaden av en flerspråkig nätba-
serad frågetjänst som ska införlivas med
den redan existerande nättjänsten ”Fråga
biblioteket”.

En lite annan inriktning har de två övri-
ga utvecklingsprojekten som Kulturrådet
beviljat stöd till. Länsbiblioteken i Stock-
holm och Uppsala får ett gemensamt stöd
om 100 000 kronor för arbetet med biblio-
teksutveckling i två nya kommuner: Kniv-
sta och Nykvarn. Bidraget avser det andra
året av två och syftet är att hitta strategier
för att stärka folkbibliotekens ställning.

Slutligen får Regionbibliotek Västra Gö-
taland 74 000 kronor för en boktipsdatabas
för biblioteken i regionen som i läsfrämjan-
de syfte ökar tillgängligheten till lokala och
regionala samlingar.

HZ

Fof startar populärvetenskaplig blogg

Det senaste tillskottet i den snabbt expan-
derande bloggsfären är tidskriften *Forsk-
ning och Framstegs* vetenskaps- och teknik-
blogg som sätts samman av tidskriftens
skribenter.

Redaktionen kommer dagligen att upp-
datera bloggen tillsammans med utvalda
forskare eller externa redaktörer. Tanken är
att få ut vetenskap och forskning i ”blogg-
universumet”.

FoFs webblogg blir Sveriges första tid-
skriftsblogg och den första populärveten-
skapliga bloggen.

Adressen är www.fof.se/blog

MAA

Michael Gorman

The enduring library:
technology, tradition, and the
quest for balance

American Library Association, 2003

Vicepresidenten i ALA (American Library Association) är en värdekonserverevolutionist, som ser på utveckling som andra dansar foxtrot (ett steg fram, två steg åt sidan och ett steg bakåt – eller hur man nu dansar foxtrot) och anser att vår tid ingalunda utmärks av föränderlighet.

Det handlar alltså om Michael Gorman. En man med makt och kanhända en maktmänniska – inte vet jag – som i sin position kan om inte förändra världen, så åtminstone försöka stoppa den genom intellektuellt inflytande på biblioteksagendan. Vilket sker och har skett genom en handfull böcker och ett otal artiklar publicerade lite varstans i amerikansk och engelsk bibliotekspress. En del av dessa alster har modifierats och sammanfogats under den talande titeln *The Enduring Library* (Det bestående biblioteket), utgiven av – just det – ALA.

Alla bibliotekarier jag känner älskar att hata klippböcker av det här slaget, så i en gest av storsinhet mot denna antologi kan den neutralt karaktäriseras som en debattbok. Det gör den inte bättre, dock rättvisa. And I'm lovin it! Vem smälter inte fullständigt för exempelvis kapitlet om katalogisering i det tjugoförsta århundradet? Där MARC-formatet liknas vid en vacker fjärl och standardiseringen av katalogposter som en av mänsklighetens stora intellektuella triumfer. Till skillnad från allehanda fusk- och bländverk som sökmotorer, typ Google, för att inte tala om fenomen som metadata, typ Dublin Core, produkter av bibliografiska alkemister.

Nej, här gäller total bibliografisk kontroll. Och om webben – som är hjärter ess i Gormans kortlek över most wanted terrorists – inte låter sig anpassas till beprövad bibliotekspraxis är den heller inte värd ett vitten. Undantaget möjligen de tryckta texter som vederbörligen indexerade, sedermera publiceras på en vederhäftig, stabil och pålitlig elektronisk server.

Författarens preferenser inom det litterära området – också sociologiskt – låter sig fångas i den auktoritet nestorn Harold Bloom låter sätta upp i sin västerländska kanon. Och i likhet med denne är Herr Gorman lika nyanserad som sin namne trafikskylten, trots att hans farhågor om den riktiga bokens snara död är överdrivna; som han själv – något yrvaket – konstaterar har det aldrig tidigare tryckts så många böcker.

Överraskande avslutas boken med ett resonemang kring överensstämmelsen mellan ALA:s åtta etiska regler för bibliotekarier och buddhismens likaledes åttafaldiga väg till rätt leverne. Om det är en poäng övergår det mitt praktiskt inriktade förstånd. But – I'm lovin it!

Hard core, enligt Gorman: bibliotek som solglasögon mot samtidens bländverk. Problemet är bara att hans modell är utgången sedan flera år – vem argumenterar han mot egentligen?

Ola Gustafsson

Bibliotekarie vid Norrköpings stadsbibliotek

Hans-Christoph Hobohm (ed.)

Knowledge management:
libraries and librarians taking up
the challenge

München: Saur, 2004 (IFLA Publications; 108)

Vid de biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningarna sker ofta undervisning i Knowledge Management (KM) och Information Management med en retorik som exkluderar biblioteken som relevanta organisationer. Antologin *Knowledge Management: libraries and librarians taking up the challenge* visar på motsatsen – hur biblioteksinstitutionen i de varierade former den kan anta inom ramen för olika verksamheter, är av central betydelse för hur information och kunskap hanteras inom en organisation på ett sätt som bidrar till ett ekonomiskt eller kunskapsmässigt mervärde.

Att ställa samman en antologi om KM kan inte vara någon lätt uppgift. Begreppets själva existensberättigande ifrågasattes å det

grundligaste för ett par år sedan i nättidskriften *Information Research* av bland annat professor Tom Wilson med mångårig erfarenhet från området. När nu ändå Hans Christoph Hobohm från institutionen för informationsvetenskap vid Fachhochschule Potsdam ger sig i kast med uppdraget, så gör han det med den äran. Han tar i sitt förord utgångspunkt i det närmast schavotterande avfärdande som Wilson och en del andra ägnat sig åt och menar att kritiken mot begreppet som i bästa fall obsolet och i värsta fall meningslöst må ha en viss, begränsad giltighet. Vi kan dock inte förneka att det används i sammanhang där det ändå upplevs som meningsfullt. Därför är det också meningsfullt att skriva om det och reflektera över såväl begreppet som den praktik det är knutet till. I detta har han naturligtvis helt rätt.

Bokens upplägg är lika enkelt som effektivt. Utgångspunkten tas, under rubriken "Prelude", i Thomas Davenport och Larry Prusaks klassiska artikel "Blow up the corporate library" från 1993, som allmänt anses vara den som sätter innebörden i begreppet KM. Alla senare variationer i begrepps användningen utgår härur. Därefter kommer ett antal mycket välskrivna artiklar som på ett vetenskapsteoretiskt, etymologiskt och konceptuellt plan diskuterar KM.

Anmärkningsvärt är den höga närvaron av tyska biblioteks- och informationsvetenskapliga forskare. Detta är en av antologins största förtjänster – att vi kommer utanför den nordisk-anglosachsiska axel som så totalt dominerar biblioteks- och informationsvetenskapen i så många andra sammanhang. Som om det inte fanns något annat. Särskilt notabla är bidragen av Rafael Capurro ("Sceptical Knowledge Management") och Vigdor Schreibman ("Knowledge Organization for the betterment of humankind") som förmår att skapa en intellektuell substans åt ett sargat begrepp på ett sätt som ger dess mening åter. Efter dessa texter kommer så en mer pragmatiskt orienterad avdelning där bidragen fokuserar på olika tillämpningsområden och kompetenskrav rörande arbete med KM.

Bland de överlag goda bidragen förtjänar Elisabeth Davenports "Organizations,

Knowledge Management and libraries: issues opportunities and challenges”, Michael Koenings ”Knowledge Management, user education and librarianship” och det enda svenska bidraget, Iréne Wormells ”Skills and competencies required to work with Knowledge Management” att lyftas fram särskilt.

Det finns all anledning för de svenska biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningarna att använda denna antologi i sin undervisning, eftersom den kan bidra till att skapa förståelse för det relevanta med KM. Det finns dessutom all anledning för den som är intresserad av en kreativ diskussion om bibliotekens roll i olika typer av organisationer att ta del av denna bok.

Joacim Hansson, fil. dr.

Högskolan i Borås/Göteborgs universitet

På nytt jobb

Maria Törnfeldt

Ålder: 43

Ny länsbibliotekarie i Uppsala

FOTO: TORIKEL EDENBORG

planet, att producera biblioteksverksamhet för allmänhet och kommunala institutioner. Nu blir det istället att som lyhörd samarbetspartner jobba med personalen vid folkbiblioteken i Uppsala län utifrån deras verklighet.

Finns det några aspekter i det nya jobbet som du särskilt ser fram emot respektive inte ser fram emot?

– Jag ser fram emot att få jobba med biblioteksutveckling och att inte bara få, utan även ha som uppdrag, att fördjupa mig i aktuella biblioteksfrågor och tänka i nya banor. Det finns inget i jobbet som jag inte ser fram emot. Jag är en obotligt nyfiken människa som gärna vill lära mig nya saker.

Vilka tycker du är de viktiga framtidsfrågorna för bibliotek?

– Det finns många viktiga frågor för biblioteken just nu. Till de viktigaste tycker jag hör hur små kommuners bibliotek ska kunna behålla kompetens och utveckla sig på lång sikt. Många bibliotek får det svårt när kommunerna hamnar i ekonomiskt trängda lägen. En kär käpphäst för min del är att folkbiblioteken måste bli väldigt duktiga på att göra sig synliga.

– Bibliotekschefer ska vässa sig som strateger och biblioteksfolk i allmänhet måste lära sig att våga välja – och därmed också välja bort – för att kunna bli riktigt bra på det de gör. Annars blir ju verksamheten tunnare och tunnare när resurserna krymper.

Kommer du att sakna Lekebergs bibliotek?

– Jag saknar mina fina arbetskamrater. Med dem har jag gjort en spännande resa under mina år i Lekeberg. Jag saknar också bibliotekets besökare som jag fått nära kontakt med och som bjudit mig på intressanta samtal om både livet och litteraturen!

Henriette Zorn

När tillträdde du tjänsten som länsbibliotekarie i Uppsala?

– Jag började jobba i mitten av november och då fick jag förmånen att gå bredvid min företrädare Erik Silenstam fram till årsskiftet då han gick i pension.

Berätta lite kort om din bakgrund.

– Närmast kommer jag från Lekebergs bibliotek i Örebro län där jag jobbat sedan 1999, först som barnbibliotekarie och sedan fyra år som bibliotekschef. Innan dess arbetade jag som barnbibliotekarie vid Karlskoga bibliotek i tio år.

Berätta om ditt nya jobb. Det blir antagligen en hel del resande? Vilka blir dina främsta arbetsuppgifter?

– Jo, det kan nog bli en hel del resande. Dels till kommunbiblioteken i länet eftersom jag tycker att det allra viktigaste är att lära känna dem, deras verksamhet och de villkor de arbetar under. Men det blir också en del längre resor eftersom Länsbibliotek Uppsala har många projekt tillsammans med de andra mellansvenska länsbiblioteken. Att lära känna mina medarbetare, mina nya nätverk och komma in i rollen som ledare för länsbiblioteket blir också arbetsuppgifter med stor tyngd det första året.

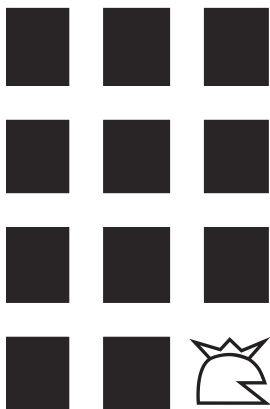
Vilka blir de största skillnaderna om du jämför med ditt gamla jobb som bibliotekschef på Lekebergs bibliotek?

– Den största skillnaden är att jag inte har ansvar för att hålla ett bibliotek öppet. Förut låg mitt största ansvar på det konkreta

Biblioteksinredning

Exlibris

2000-talets
bibliotekshylla

www.biketjanst.se

Tel 0472 - 300 36

Fax 0472 - 344 36

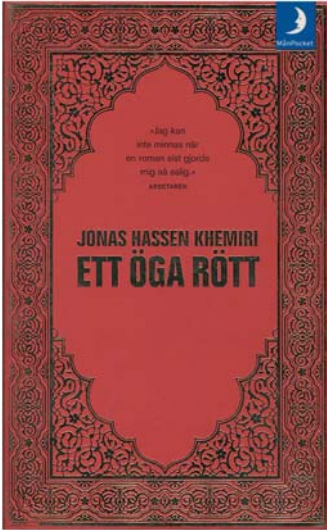

70% av medlemmarna är nöjda eller mycket nöjda med BBL. Skaffa dig en egen uppfattning.

Prenumerera!

Tel 08-545 132 38

Bokutlånarnas "Trackslista"

Nu är dom här. De tre största stadsbibliotekens utlåningslistor. Eller Tracks för boklånare, som man också skulle kunna kalla det.

Det rör sig visserligen om den totala utlåningen, utan hänsyn till hur många exemplar det finns av varje titel. Men med det i bakhuvudet kan man ändå göra en del intressanta iakttagelser. Dan Browns *Da Vinci-koden* verkar t ex locka göteborgare och malmöiter mer än stockholmare. Deckare ligger bäst till i Göteborg och Malmö, medan Stockholm har mer bredd på utlåningen. Variationen mellan de tre städerna är för övrigt ganska stor, ungefär hälften av titlarna är exklusiva för den egna listan. Katarina Mazettis *Tarzans tårar* är den titel som läsare i samtliga tre städer samlas

lika mycket kring, den missar pallplats bara i Göteborg där den kommer in som god fyra.

Barnlistorna är ännu mer originella. Böckerna om Bu och Bä av Olof och Lena Landström är definitivt populärast i Stockholm, medan Pija Lindenbaums böcker om Gittan enbart finns på Göteborgs tio-i-topplista. På Malmös lista dyker Harry Potter upp i tre titlar. Kanske för att den inte domineras på samma sätt av bilderböcker som de övriga.

Och förutom Margaret Reys *Pricken* i Stockholm och ovan nämnda J K Rowling finns inte en enda utländsk författare bland barntitlarna. Svenska barn ska svensk litteratur ha. Tydligt.

AE

VUXNA

Stockholms stadsbibliotek

1	Alvtegen, Karin	Svek (2004)
2	Mazetti, Katarina	Tarzans tårar (2003)
3	Ekman, Kerstin	Skraplotter (2003)
4	Persson, Leif G W	En annan tid, ett annat liv (2003)
5	Malmsten, Bodil	Det är fortfarande ingen ordning... (2003)
6	Marklund, Liza	Den röda vargen (2003)
7	Khemiri, Jonas H	Ett öga rött (2003)
8	Johansson, Kjell	Sjön utan namn (2003)
9	Holst, Hanne-Vibeke	Kronprinsessan (2003)
10	Brown, Dan	Da Vinci-koden (2003)

Göteborgs stadsbibliotek

1	Brown, Dan	Da Vinci-koden (2003)
2	Guillou, Jan	Ondskan (1981)
3	Mazetti, Katarina	Tarzans tårar (2003)
4	Marklund, Liza	Den röda vargen (2003)
5	Fossum, Karin	Svarta sekunder (2002)
6	Holt, Anne	Bortom sanningen (2003)
7	Eriksson, Maria	Asyl (2004)
8	Nesser, Håkan	Fallet G (2003)
9	Niemi, Mikael	Populärmusik från Vittula (2000)
10	Edwardson, Åke	Jukebox (2003)

Malmö stadsbibliotek

1	Brown, Dan	Da Vinci-koden (2003)
2	Ekelund, Fredrik	Pojken i eken (2004)
3	Alvtegen, Karin	Svek (2004)
4	Mazetti, Katarina	Tarzans tårar (2003)
5	Marklund, Liza	Den röda vargen (2003)
6	Marklund, Liza	Prime Time (2002)
7	George, Elizabeth	Det innersta rummet (2003)
8	Flygt, Torbjörn	Underdog (2001)
9	Fossum, Karin	Jonas Eckel (2003)
10	Nesser, Håkan	Fallet G (2003)

BARN

Stockholms stadsbibliotek

1	Bergström, Gunilla	Osynligt med Alfons (1998)
2	Bergström, Gunilla	Näpp! Sa Alfons Åberg (1994)
3	Bergström, Gunilla	Listigt, Alfons Åberg (1977)
4	Rey, Margret	Pricken (1949)
5	Landström, Olof	Bu och Bä i städtagen (1996)
6	Landström, Olof	Bu och Bä på sjön (1996)
7	Wieslander, Juija	Mamma Mu städer (1997)
8	Bergström, Gunilla	Flyg! Sa Alfons Åberg (1997)
9	Landström, Olof	Bu och Bä i skogen (1999)
10	Nordqvist, Sven	När Findus var liten och försvann (2001)

Göteborgs stadsbibliotek

1	Nordqvist, Sven	När Findus var liten och försvann (2001)
2	Bergström, Gunilla	Flyg! Sa Alfons Åberg (1997)
3	Lindgren, Astrid	Känner du Pippi Långstrump? (1947)
4	Bergström, Gunilla	Näpp! Sa Alfons Åberg (1994)
5	Bergström, Gunilla	Hurra, för pappa Åberg! (1993)
6	Bergström, Gunilla	Osynligt med Alfons (1998)
7	Lindenbaum, Pija	Gittan och älgbrorsorna (2003)
8	Nordqvist, Sven	Tuppens minut (1996)
9	Landström, Olof	Bu och Bä i skogen (1999)
10	Lindenbaum, Pija	Gittan och fårskallarna (2001)

Malmö stadsbibliotek

1	Bergström, Gunilla	Flyg! Sa Alfons Åberg (1997)
2	Wieslander, Tomas	Mamma Mu bygger koja (1995)
3	Lindgren, Astrid	Känner du Pippi Långstrump? (1947)
4	Rowling, J K	Harry Potter och Fenixorden (2004)
5	Bergström, Gunilla	Näpp! Sa Alfons Åberg (1994)
6	Bergström, Gunilla	Hur långt når Alfons? (2002)
7	Rowling, J K	Harry Potter och den flammande bågaren (2001)
8	Bergström, Gunilla	Lycklige Alfons Åberg (2002)
9	Rowling, J K	Harry Potter och fången från Azkaban (2001)
10	Bergström, Gunilla	Hurra, för pappa Åberg! (1993)

– Vi vill ha kameraövervakning i specialläsesalen, i en del andra publika utrymmen och nere i magasinen. Och så vill vi ha möjligheter att spela in.

Riksbibliotekarie Gunnar Sahlin i SvD 15.12.2004.

Peter Bellwood besökte Kungliga biblioteket i Stockholm vid flera tillfällen från början av år 2000 och fram till januari 2001. Fortfarande saknas 40 oersättliga kartor på biblioteket.

– Jag har informerats om att den här mannen dömts och ska ta kontakt med polisen, säger Gunnar Sahlin, chef för Kungliga Biblioteket i Stockholm.

Expressen 27.12. 2004.

Många tror att vi som arbetar här har läst alla nya böcker. Det hinner vi ju inte, men däremot försöker vi hålla oss uppdaterade: Vår uppgift är att lotsa och guida låntagarna i flödet.

Lotta Aleman, Lumabiblioteket. Dagens Nyheter 3.1.2005.

Biblioteken – dessa stora fantasi- och minnesarkiv! Tack och lov för alla dem som bereder väg för boken.

Svenska Dagbladet 24.12.2004.

– Kanske sitter det en större boktjuv därute, kanske sitter det flera mindre tjuvar där. Kanske är det andra som har försökt sig på det på 1970-talet, men det är bara spekulationer. Under alla omständigheter är Det Kongelige Bibliotek intresserat av att få böckerna tillbaka och därför lägger jag fram förslaget om fri lejd.

Erland Kolding Nielsen, chef på Det Kongelige Bibliotek i Danmark. Sundsvalls tidning 11.1.2005.

I den forskningsproposition som presenteras i början av 2005 tänker jag därför föreslå ett forskningsprogram om kulturens roll för hälsan. Jag vill lyfta fram ett viktigt och intressant forskningsområde som kan få betydelse för både kulturens och folkhälsans utveckling.

Leif Pagrotsky avger nyårslöfte i Aftonbladet 1.1.2005.

Dansk polis är beredd att ta emot den internationellt beryktade karttjuven Peter Bellwood, som i onsdags dömdes i Wales för att ha stulit antika kartor på nationalbiblioteket där. Kartorna såldes senare på svarta marknaden.

Göteborgsposten 25.12.2004.

Biblioteken är ett exempel på den censur som kulturen drabbats av. Anslagen för nyinköp av böcker har minskat. Bokens livslängd på bibliotekshyllan och för den delen på alla bokhandelshyllor är kort. Små kvartersbibliotek stängs.

Elisabeth Nordgren i Hufvudstadsbladet 10.1.2005.

På gång...

I mitten av februari gästas Sverige av Clara Budnik, sedan år 2000 högsta ansvariga chef för det chilenska arkiv-, biblioteks- och museiväsendet. Det är DTK-förbundet som i samarbete med Olof Palmes internationella centrum, Kungliga biblioteket och Svenska PEN bjudit in henne. I samband med hennes besök arrangeras en temakväll om Latinamerikas bibliotek där man bland annat kan höra Clara Budnik berätta om de chilenska bibliotekens ställning under Pinochet och juntatiden. Censur, bokbål och kolleger som fängslades och försvann – biblioteken och bibliotekarierna angreps och var utsatta för svåra påfrestningar.

Temakvällen avslutas med ett samtal mellan Clara Budnik, Arne Ruth, ordförande i Demokratiinstitutet och Ljiljana Dufgran, ordförande i Svenska Pen.

Tid: Torsdag 17 februari kl 17–19.

Plats: Kungliga Biblioteket i Stockholm. Fri entré, ingen anmälan behövs.

HZ

Föräldragrupp på bibliotek

Så var det dags för föräldragruppens besök på biblioteket. Entusiasmen var visserligen inte så stor inför besöket. "Lånekort och återlämningsmaskin, det där kan man väl", för att citera en mamma. Väl på plats visade det sig också att bara hälften av gruppen kommit.

Men den andra halvan satt nyfiket uppradade i soffan tillsammans med en bibliotekarie. Som informerade oss.

Först fick vi veta att bibliotekets anställda fått allt fler uppgifter och att det är svårt att hinna med tex föräldragrupperna. Och några sagostunder finns det inget intresse för. Sedan förevisades delar av en designad lekmöbel. Resten av möbelen var tyvärr undanställd, eftersom barn tydligen halkat på den. Både lånekort och återlämningsrutiner nämndes. Därefter presenterades några barnböcker. Den enda från det senaste decenniet var *Adjö herr Muffin*, som symtomatiskt nog handlar om ett marsvins sista tid i livet.

I fiket efteråt konstaterade mammorna att det är tur att dagis sköter det där med böcker så bra. Annars kan man alltid handla på nätet.

Kanske har det skurits hårt i medieanslaget, kanske har personalen bantats och antagligen var det bättre förr. Det vet varken jag eller någon av de andra nyblivna mammorna något om. Vi bara satt där, i en lokal fylld av böcker, film, musik för barn. För att inte tala om alla böcker för vuxna om barn som inte nämndes överhuvudtaget.

Och sedan gick vi därifrån.

AE

EASY-CHECK
Självbetjäningsskoncept
för små bibliotek

Codeco Sverige AB
Wallenbergs gata 4 TEL 013-23 99 50
583 30 Linköping FAX 013-23 99 55
www.codeco.se

CODECO

Tillgänglighetsstöd till Örebro och Gotland

Strax före jul fördelade Kulturrådet sammanlagt över två miljoner kronor till projekt som ökar tillgängligheten till kultur för personer med funktionshinder. Bland andra får länsbiblioteket i Örebro 460 000 kronor i stöd till Resursbiblioteket för döva – ett bibliotek som samlar medier om döva och litteratur på teckenspråk (videospelningar) samt genomför informationsinsatser för att öka kunskapen om döva och deras språk.

Gotlands läns bibliotek får 100 000 kronor i stöd för att i samarbete med handikapporganisationerna inventera bibliotekslokaler och bokbussar. Stödet är ett led i en tidigare satsning där Kulturrådet beviljat 20 länsbibliotek bidrag för att öka tillgängligheten i länens bibliotekslokaler.

HZ

Tidskrift för dokumentation får ny kostym

För den trogna läsaren av Tidskrift för Dokumentation väntar många överraskningar under 2005. Bland annat byter man namn till InfoTrend. Namnet visar enligt Jakob Harnesk, ansvarig utgivare, en önskan om att "tydligare markera att tidningens uppgift är att bevaka nyheter inom branschen". Med nytt namn kommer också ny layout, eller som Jakob Harnesk skriver, en "ännu mer läsvänlig kostym". Dessutom kommer tidningen att finnas på nätet som e-tidskrift för medlemmar i Svensk Förening för Informationspecialister (tidigare TIS). För övrigt kommer dock tidningens innehåll att vara ungefär detsamma med både kortare och mer fördjupande texter om bibliotek och information.

AE

Åtta nya tidskrifter får produktionsstöd

Fem tidskrifter, däribland Ord & Bild och Paletten, fick vardera en halv miljon kronor eller strax över. Ett trettiotal tidskrifter fick 25 000 kronor var. En tidskrift, Fëa Livia, fick nöja sig med 20 000 kronor.

Det handlar om fördelningen av Kulturrådets produktionsstöd till kulturtidskrifter för verksamhetsåret 2005.

I år får 118 tidskrifter dela på sammanlagt 15,7 miljoner kronor. Förra året fick något färre tidskrifter (112 stycken) dela på ungefär motsvarande stödsumma (15 miljoner). Inte heller i år har alltså produktionsstödet räknats upp i någon nämnvärd omfattning och fortsätter därmed, liksom det har gjort det senaste decenniet, att urholkas.

För 2005 hade totalt 160 tidskrifter sökt stöd. De senaste årens trend att allt färre tidskrifter söker produktionsstöd håller med andra ord i sig. 2003 sökte totalt 196 tidskrifter stöd. Motsvarande siffra 2004 var 181 tidskrifter.

Jämfört med fördelningen förra året har i år 19 tidskrifter fått höjt stöd, bland dem kan Karavan, Parnass, Ariel, Mana och Danstidningen nämnas som samtliga får 50 000 kronor mer i stöd. I år får också inte mindre än åtta nya tidskrifter stöd. Av dessa riktar sig flera speciellt till ungdomar som till exempel den Göteborgsbaserade tidskriften Tromb. Ett annat område som prioriterats vid årets fördelning är mångkultur.

HZ

NYA TIDSKRIFTER SOM FÅR STÖD:

Baran, Spånga, 50 000 kronor
Expo demokratisk tidskrift, 25 000 kronor
Mellanrummet, 25 000 kronor
Suecia Polonia, Solna, 25 000 kronor
Tidningen Sex, Stockholm, 50 000 kronor
Tidskriften Fabrik, Malmö, 25 000 kronor
Tidskriften Svenskt Konsthantverk, Åkersberga, 25 000 kronor
Tromb, Göteborg, 50 000 kronor

Stockholm automatiserar utlåningen

Även Stockholms stadsbibliotek automatiserar nu sin bokutlåning och frigör därmed bibliotekarierna till att göra andra uppgifter.

Automatiseringen som berör samtliga 40 bibliotek i Stockholm beräknas vara färdig i slutet på 2005 och kommer att innebära att ett 40-tal bibliotekarierna kan ägna sig åt annan verksamhet.

Låntagarna gör sina lån genom att läsa av sitt lånekort i en automat.

MAA

Elsevier dyraste vetenskapliga tidskriftsförlaget

I en undersökning genomförd på Loughborough University där prisutvecklingen på vetenskapliga tidskrifter de senaste fem åren granskats konstateras att priserna ökar lika mycket som under 1990-talet och att ökningarna fortfarande är mycket kraftiga. I undersökningen ingår tolv namngivna vetenskapliga förlag som sammanlagt publicerar ungefär 6 000 olika tidskrifter.

Allra mest ökade kostnaderna för förlaget Sages produkter som steg i pris med 94% (!) under perioden 2000–2004. Kostnaderna för Cambridge University Press tidskrifter ökade under samma period med 27%.

Medianpriset för de undersökta förlagens

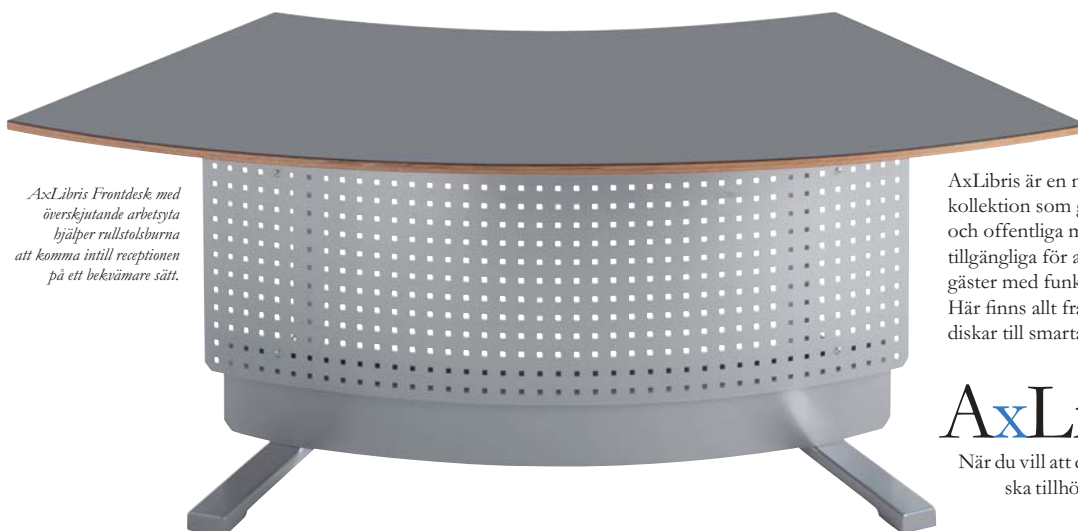
tidskrifter varierar mellan 124 pund (Cambridge University Press) och 781 pund (Elsevier). Elsevier är ett ledande förlag inom STM-området (Science, Technology, Medicine). Cambridge UP har en stor utgivning inom det humanistiska fältet. I undersökningen konstateras att kostnaden för humanistiska och samhällsvetenskapliga tidskrifter i regel ligger lägre än för tidskrifter inom STM.

MAA

Loughborough Universitys prisgranskning finns utlagd på nätet.
<http://www.lboro.ac.uk/departments/dis/lisu/pages/publications/oup.html>

En nyhet som hälsar alla välkomna. Även gäster i rullstol.

*AxLibris Frontdesk med
överskjutande arbetsyta
hjälper rullstolsburna
att komma intill receptionen
på ett bekvämare sätt.*

AxLibris är en ny möbelkollektion som gör bibliotek och offentliga miljöer mer tillgängliga för alla, även för gäster med funktionshinder. Här finns allt från receptionsdiskar till smarta CD/DVD-ställ.

AxLibris

När du vill att ditt bibliotek ska tillhöra alla.

www.eurobib.com

Eurobib AB, Box 150, 221 00 Lund. 046-31 18 00.

Nacka kan få "Boktåg"

Nacka planerar att minska antalet bokfilialer från sex till fyra, skriver Nacka Värmdö Posten.

Enligt en kommunal projektgrupp som utrett frågan i ett års tid behövs inte fler bibliotek i kommunen. Men som en liten tröst till alla spårvägsentusiaster föreslås samtidigt i utredningen att Nacka kommun istället startar ett antal mobila bibliotek. Det är oklart hur många som avses och det är inte nödvändigtvis bokbussar gruppen tänker på. Ett bibliotek på räls som rullar på Saltsjöbanan är nämligen ett alternativ som lanseras i biblioteksutredningen. Låntagaren beställer boken på morgonen och hämtar den på kvällen, förklarar utredarna.

Nacka kulturnämnd har än så länge bara valt att återremittera ärendet till utredningsgruppen för att få veta mer om konsekvenser och priser, skriver Nacka Värmdö Posten.

MAA

Mikromarc för folkbibliotek!

Ni som är intresserade av att veta mer om våra lösningar:
Välkommen till våra seminarier 2005!

Växjö	27 januari
Stockholm	3 februari
Malmö	15 februari
Göteborg	16 februari
Sundsvall	23 februari
Umeå	24 februari
Karlstad	3 mars

- Inbyggd självbetjäning
- Låga driftskostnader
- Bibliografisk service (Burk och Libris)

Intresset är stort men ännu har vi några platser kvar!
Anmälan görs till Bic på 0470-400 45

www.mikromarc.se

Ålder?

– 50-talist.

Bakgrund?

– Jag är född i Borås och uppvuxen i Stockholm och Kristianstad. Efter studentexamen på naturvetenskaplig linje varvade jag arbete som biomedicinsk analytiker med studier på Lunds Universitet. Så småningom blev jag fil lic. i biokemi. Jag forskade på biosyntes av aromatiska, så kallade essentiella, aminosyror, sådana aminosyror som människan inte själv kan tillverka utan som måste tillföras kroppen via det vi äter.

– Under min tid som forskare upptäckte jag hur roligt det var att söka information och hur viktigt det är med en god informationsförsörjning. Av den anledningen sökte jag till bibliotekshögskolan i Borås där jag utbildade mig till bibliotekarie. Efter examen blev biblioteket på Högskolan Borås under några år min arbetsplats innan jag fick en r:e bibliotekarietjänst på Temabiblioteket Universitetet i Linköping.

Hur hamnade du på din nuvarande arbetsplats?

– Efter ca sex år i Linköping sökte jag mig till Skåne och fick tjänsten som kontaktbibliotekarie åt Institutionen för Hälsovetenskaperna på Högskolan Kristianstad.

Vad gör du och hur ser en vanlig arbetsdag ut?

– Arbetet som kontaktbibliotekarie på Högskolan Kristianstad innehåller många olika uppgifter. En stor bit av min tjänst består av undervisning och handledning av studenter och att vara lärare i ämnet informationskompetens. Ett nära samarbete med lärarna är viktigt eftersom undervisningen i informationskompetens är integrerad i studenternas kurser. Jag deltar aktivt i institutionens handledargrupp och nätverksgrupp. Tillsammans med en lärare är jag också examinator på en av studenternas studieuppgifter.

– I mina arbetsuppgifter ingår också att göra informations- och undervisningsmaterial både i tryckt form och för webben. Andra uppgifter som ingår är att utföra informationssökningar åt forskare, utföra fjärrlån, ha pass i bibliotekets informationsdisk och bemanna sökverkstaden. Jag har ansvar för inköp av böcker, tidskrifter, data-

baser och andra medier och för katalogisering av dom. Eftersom ingen dag är den andra lik är det svårt att exakt beskriva hur en arbetsdag ser ut.

Vad är det roligaste i ditt jobb?

– Att arbetet är omväxlande och utvecklande samt kontakten med studenter, lärare och kollegor.

Det tråkigaste?

– Att tiden inte alltid räcker till.

Vad det innebär ordförandeskapet i Svensk förening för informationsspecialister Syd?

– Min främsta uppgift är att tillsammans med de andra i styrelsen ordna intressanta föreläsningar, konferenser, seminarier och temadagar för våra medlemmar.

Varför behövs föreningen och vad gör den?

– SFIS är en ideell förening för alla som arbetar med information och informationsförsörjning och som vill bygga ett bra yrkesnätverk. Föreningen har fem lokalavdelningar som arbetar nära sina medlemmar. Förutom att ge medlemmarna nya verktyg för sin kompetensutveckling är föreningen även en plattform för att träffas, bygga nätverk och utbyta erfarenheter. Samverkan inom yrkeslivet blir allt viktigare och i SFIS:s elektroniska matrikel finns bibliotekarer, webbredaktörer, informationsarkitekter, dokumentalister och många andra.

Svensk förening för informationsspecialister ger ut tidskriften *InfoTrend* som speglar forskning och utveckling inom föreningens ämnesområde. Tidskriften som före år 2005 hette *Tidskrift för Dokumentation* är fritt tillgänglig som e-tidskrift för alla medlemmar. Som medlem i SFIS får man också en bra omvärldsbevakning genom nyhetsbrevet "online och webbnheter".

Vilken eller vilka biblioteksfrågor engagerar dig mest?

– Eftersom allt arbete i biblioteket hänger ihop på ett eller annat sätt så är det flera frågor som intresserar mig. Dessutom förändras verkligheten och nya intressanta och viktiga biblioteksfrågor dyker upp. Som exempel på frågor som engagerar mig nu vill jag nämna informationskompetens och bi-

liotekariens pedagogiska roll samt utvecklings- och ledarskapsfrågor.

Vad läser du helst?

– Jag läser en hel del facklitteratur, rapporter och artiklar men tycker mycket om att läsa skönlitteratur på fritiden. Min senast lästa bok är *Boken om Blanche och Marie* av Per Olov Enquist. En både fascinerande och skrämmande berättelse. *Änglar och demoner* av Dan Brown och *Vindens skugga* av Carlos Ruiz Zafón har jag förbeställt och det ska bli intressant att läsa och skaffa mig en egen uppfattning om böckerna.

Beskriv dig själv med tre ord?

– Positiv, nyfiken och flexibel.

Vad gör du om tio år?

– Exakt vad jag gör om tio år är omöjligt att svara på. Vem vet vad framtiden för med sig? Jag hoppas att jag fortfarande är med och får utveckla framtidens bibliotek.

Undrade gjorde **Annina Rabe**

Vill du annonsera i Biblioteksbladet?

Liz Larsson | Kulturinformation AB
Västergatan 11
222 29 Lund
tel 046-39 99 40
fax 046-39 99 41
www.kulturinformation.com
moms/annonsskatt utgår ej!

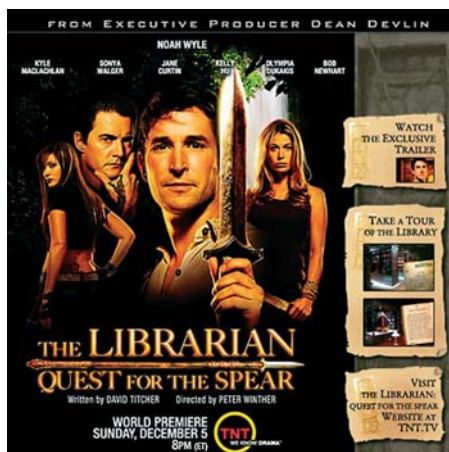

Sågat äventyr i biblioteksmiljö

Trenden med uppseendeväckande stölder på bibliotek har nått filmvärlden. För en tid sedan hade Disney premiär på sitt stora spektakel *National Treasure* i USA och lika säkert som att julen varar fram till påska finns den nu på en bio nära dig.

Filmen handlar om skattletaren Benjamin Franklin Gates (Nicholas Cage) vars familj i generationer letat efter en skatt som ingen tror existerar. Efter många och långa biblioteksstudier kommer han dock fram till att han måste stjäla *The Declaration of Independence* från Library of Congress för att hitta den. På baksidan finns nämligen en skattkarta! Det krävs bara lite citronsaft och ett ljus för att se den. När kartan väl är stulen avslöjas naturligtvis en gigantisk hemlighet som har med något slags frimureri och antika, egyptiska mysterier att göra. Nicholas Cage inser snart att han måste skydda skatten mot onda krafter. Äventyret kan börja.

"Möjligtvis kan en åttaåring uppbåda något sorts intresse för amerikansk historia efter att ha sett filmen", skriver New York Times recensent om *National Treasure*. "Om han lyckas hålla sig vaken de två timmar

Ytterligare tre manus om Bibliotekarien väntar på att filmatiseras om "Quest for the spear" blir en framgång.

Bibliotekarien räddar världen

BBL har redan rapporterat om den populära plastdockan "Librarian Action Figure". På bio går just nu *National Treasure* (se artikel här intill), en film om biblioteksstölder på Library of Congress, späckad med pang-

den varar, vill säga". Recensenten fortgår sedan med att metodiskt avrätta vad han anser vara den mest bedrägliga soppa hopkokad på Da Vinci-koden och osund amerikansk patriotism han sett på länge. En katastrof för Nicholas Cages karriär.

Sensmoralen av detta torde väl vara att man faktiskt inte ska stjäla ovärderliga handskrifter från bibliotek. I alla fall inte som ren underhållning.

Frågan är när stölderna på KB blir film?

MAA

pang mellan bokhyllorna. Biblioteksaction verkar vara en het trend.

Den 5 december hade också den slutgiltiga biblioteksactionrullen premiär på den amerikanska kabelkanalen TNT. Producenterna bakom filmen *Independence Day* presenterade då stolt sitt nya verk *The Librarian: Quest for the Spear*.

Noah Wyle, känd som Dr. John Carter i tv-serien *Cityakuten*, spelar här den 30-åriga överliggaren Flynn Carsen som efter 22 examina blir utsparkad från universitetet. Det är dags att lära sig något om livet, tycker hans professor. Till slut får den lärde överliggaren Carsen anställning på det mystiska Metropolitan Public Library som drivs av två utomjordingar (Bob Newhart och Jane Curtin).

Som nyanställd bibliotekarie blir det hans uppgift att skydda ett antal ovärderliga dyrgrisar ur mänsklighetens historia från onda makter. Det handlar om föremål som den heliga Graal, den första atombomben, Förbundsarken, Excalibur, Pandoras ask, Mona Lisa (det är en kopia i Louvren) och annan rekvisita hämtad från någon av Indiana Jones-filmerna.

Arbetsbeskrivningen "Bibliotekarien" är med andra ord lite missvisande eftersom jobbet i första hand handlar om att fungera som arkivarie och rädda världen än att låna ut böcker. Men enligt skvallret på några biblioteksbloggar är Wyles rollfigur i alla fall inte helt obildad i informationskunskap. Han kan till och med upprätta rss-flöden.

Om filmen är bra?

"One of the worst movies ever made. Shame on you...", skriver en upprörd recensent på www.imdb.com.

MAA

föreningsnytt

Material till föreningsnytt mailas till
pax@biblioteksforeningen.org

Svensk Biblioteksforening ger stöd till Sri Lanka

BIBLIOTEKSFÖRENINGEN I SRI LANKA HAR GÅTT UT MED EN INTERNATIONELL FÖRFRÅGAN OM STÖD FÖR ÅTERUPPBYGGANDET AV BIBLIOTEKEN EFTER DEN MYCKET OMFATTANDE FÖRÖDELSEN SOM FÖLJT I TSUNAMINS SPÅR. SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING HAR FATTAT BESLUT OM ATT STÖDJA REKONSTRUKTIONEN AV DE FÖRSTÖRDA BIBLIOTEKEN. SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING INBJUDER OCKSÅ SINA MEDLEMMAR ATT GENOMFÖRA INSAMLINGAR BLAND SINA BIBLIOTEKSKOLLEGER, SOM SEN KANALISERAS VIA SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING TILL SRI LANKA.

– Självklart går våra tankar i första hand till alla de enskilda människor som drabbats av katastrofen säger Svensk Biblioteksforenings generalsekreterare Niclas Lindberg. Vi vill med den här insatsen göra vad vi kan för att stödja det viktiga och mycket omfattande återuppbyggnadsarbete som följer.

De medlemmar som önskar samla in pengar bland sina kolleger för att stödja återuppbyggnaden av biblioteken i Sri Lanka kan göra det och sätta in pengarna på Svensk Biblioteksforenings postgiro 6 88-2. Märk talongen Sri Lanka.

Nominera till Greta Renborgs pris!

Greta Renborgs pris delas varje år ut till ett bibliotek eller en enskild biblioteksanställd som utmärkt sig på ett speciellt sätt inom marknadsföringsområdet. Greta Renborgs pris består av Pye Engströms skulptur Läsaren samt 5000 kronor. Priset ska premiera god marknadsföring.

Marknadsföringen kan vara riktad utåt till olika grupper i omvärlden, kan till exempel stimulera läsglädje och kunskapssökande gärna gentemot barn- och ungdomar. Marknadsföringen kan även vara intern eller riktad mot kommunala förtroendemän. Nomineringarna bedöms efter fem kriterier: mål, målgrupp(er), metoder, genomförande samt resultat.

Juryn leds av föreningens styrelseledamot Karin Westerlund. De efterlyser nu förslag på lämpliga kandidater. Nomineringarna, inklusive *utförlig* motivering och presentation, skickas till Svensk Biblioteksforenings kansli före den 1 mars. Adress: Box 3127, 103 62 STOCKHOLM eller per e-post info@biblioteksforeningen.org. Märk brevet "Nominering Greta Renborgs pris".

PAX

Nominera de bästa barn- och ungdomsböckerna!

Svensk Biblioteksforening delar varje år ut tre priser till barn- och ungdomsböcker. Nu kan du vara med och påverka genom att nominera dina favoriter bland 2004 års barn- och ungdomsböcker.

Du kan föreslå en eller flera böcker i de tre olika kategorierna:

- Nils Holgersson-plaketten som delas ut till bästa barn/ungdomsbok
- Elsa Beskow-plaketten som delas ut till bästa illustratör samt
- Carl von Linné-plaketten som delas ut till bästa faktabok.

Nils Holgersson-plaketten och Elsa Beskow-plaketten delas endast ut till författare och illustratörer som inte har fått priset tidigare. På biblioteksforeningens hemsida www.biblioteksforeningen.org finns en förteckning över tidigare pristagare.

Skicka dina nomineringar senast den 15 april till e-post: www@biblioteksforeningen.org eller per brev till Svensk Biblioteksforening, Att: Wiviann Wilhelmsson, Box 3127, 103 62 STOCKHOLM. Fax 08-545 132 31.

Plaketterna delas ut i samband med Bok & Biblioteks-mässan i Göteborg.

Ingrid Källström Nilsson
jurordförande

Annika Samuelsson, Sven Zetterlund och Douglas Foley vid prisutdelningen av 2004 års barnboksplaketter. Nu är det dags att nominera dina favoriter bland fjolårets utgivning.

Medlemsutlottning

I BBL nr 9/2004 fanns en nyhetsnotis om Nancy Pearl, "Librarian Action Figure". När man trycker på en knapp på dockans rygg för hon upp fingret mot munnen i en hyschande rörelse.

Vi har nu beställt några exemplar från USA som vi lottar ut bland intresserade medlemmar. Skicka ett vykort med namn och adress till Svensk Biblioteksforening, Box 3127, 103 62 STOCKHOLM, eller e-posta uppgifterna till info@biblioteksforeningen.org. Märk vykortet eller mail med "Utlottning". Vi lottar ut fyra dockor och önskar svar senast 21 februari.

PAX

Krönika Bengt Källgren

Nu skall gränserna mellan bibliotek och bibliotekstyper överskridas

FOTO: TORIKEL EDENBORG

SÅ BLEV DET då äntligen av! Efter flera års debatt och statligt utredande så ändrades bibliotekslagen, eller snarare kompletterades med ytterligare några paragrafer. Nytt är följande: *Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka. Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna.*

Om den här lagändringen är bra eller dålig råder det delade meningar om. Vissa menar att den är onödig medan andra tycker att den är otillräcklig. Andra menar att förändringen av lagen borde ha varit mer genomgripande och med mer detaljreglering. Oavsett vad man tycker så är ändå två saker nu helt klart uttryckta i lag: Nu skall biblioteken samverka och nu skall biblioteken upprätta biblioteksplaner.

Hur skall man då veta att man uppfyller lagens intentioner? Vilken samverkan krävs för att ett bibliotek skall vara laglydigt och slippa ha dåligt samvete? Räcker det kanske med att man deltar i det vanliga fjärrlånesamarbetet? Knappast, att dela med sig av sin samling och byta böcker med varandra genom fjärrlånesystemet är något som i stort sett alla bibliotek redan gör och har gjort i alla tider. Det är en väletablerad samverkan som fungerar bra utan lagtvång och som innebär hög kvalitet för användaren.

Projekt som drivs gemensamt av flera bibliotek är också en etablerad samverkansform. Projektsamverkan har åstadkommit mycket nytänkande kring bibliotekens verksamhetsformer. När den fungerat som bäst har den bidragit till en permanent förnyelse av verksamheten. Finansieringsmöjligheter och regler för bidrag, kopplat till förbättrad teknik, har varit pådrivande för att sätta igång projektsamverkan. Projekt ihop med andra är en verksamhet som kommit till utan lagstöd. Vilken samverkan är det då som behöver det nytillkomna lagstödet?

Jo, det är den samverkan som många pratar om men som inte finns idag. Samverkan som inte uppstår av sig själv. Det handlar om nya organisationsformer och att verkligen jobba ihop. Att inte uppfinna hjulet två eller flera gånger. Det handlar också om att biblioteksvärlden skall bygga upp nya institutionella former som garanterar långsiktig samverkan. Det handlar om teknik, portalsamverkan och nätbibliotek. Det handlar också om en modernisering av bidragssystem så att dessa ökar möjligheterna för samverkan. Den samverkan som efterfrågas i lagen kräver ett nytt synsätt och nya prioriteringar. Nu skall gränserna mellan bibliotek och bibliotekstyper verkligen överskridas. Det har blivit lag på det.

Biblioteksplanen kan bli ett redskap för ökad samverkan. Förutom att staka ut det egna bibliotekets mål och verksamhet så kan biblioteksplanen också slå fast vilken samverkan biblioteket skall ha och hur den skall se ut. Biblioteksplanen får ju inte bli ett livlöst dokument i hyllan på chefsens rum. Det måste bli en aktiv plan som kopplar samman politiska mål med bibliotekens verksamhet och innehåll. Alltså krävs att politiker, förvaltningar och andra intressenter samverkar i arbetet med planen, från början och under hela processen. Själva arbetet med planen blir inledningen på ett samverkansstyrt arbetssätt. En process som ger biblioteket erfarenheter av samverkan som man inte haft tidigare. Hanterat på rätt sätt

så blir det dubbla vinster, en plan för samverkan, framställd i samverkan. Det kan inte bli mycket bättre.

Biblioteksplanen är som andra planer ett dokument med begränsad livslängd. Omvärlden och särskilt den mediavärld som biblioteken befinner sig i förändras hela tiden och behovet av att anpassa planen till aktuella förutsättningar är ständigt återkommande. På samma sätt är det med samverkan, behoven skiftar över tid. Därför måste all samverkan utvärderas kontinuerligt. Ingen samverkan för sin egen skull, eller av gammal tradition. All samverkan måste provas kritiskt. Den måste ge mervärden som i slutänden ökar kvaliteten för användarna. Gör den inte det så måste den avslutas samtidigt som man börjar spana efter ny och givande samverkan. I biblioteksplanen kan man skriva in hur och när samverkan skall utvärderas. Men till sist är det trots allt användarna som utvärderar hur bibliotekets samverkan fungerar. Ger den förbättrad service, effektivare informationsförsörjning och ökad tillgänglighet till material så är det bra samverkan. Då skall den fortsätta, det står i lagen, helt tydligt mellan raderna.

Bengt Källgren

Styrelseledamot Svensk Biblioteksförning och enhetschef vid Regionbibliotek Västra Götaland

Sök resestipendier!

Svensk Biblioteksförning delar varje år ut resestipendier. Avsikten är att fördjupa den enskildes bibliotekskunskaper. Sökanden ska vara enskild eller institutionell medlem i Svensk Biblioteksförning.

Ansökan ska innehålla motivering samt budget och en rapport ska lämnas senast en månad efter hemkomst.

Bidragsmottagare ska vara beredd att berätta om resan i vidare sammanhang muntligt och skriftligt. Bidragsmottagare ska framhålla att Svensk Biblioteksförning finansierat resan när den i olika sammanhang presenteras. Bidrag kan ges till 100 procent av kostnaderna.

Ansökningarna ska vara inne före 31 mars och 30 september till föreningens kansli, Box 3127, 103 62 STOCKHOLM. Mer information finns på föreningens hemsida.

PAX

Till alla medlemmar
i Svensk Biblioteksförning

Kallelse till Årsmöte 18 maj

I enlighet med Svensk Biblioteks-
förnings stadgar paragraf 5 kallas alla
medlemmar till årsmöte onsdagen den
18 maj, klockan 15.30. Plats: Folkets hus,
Stockholm. Barnhusgatan 12-14.

Valberedningen tar emot förslag på nya
styrelseledamöter. Valberedningens ord-
förande Lena Skoglund träffas på tele-
fon 0703-45 91 59 eller e-post
lena.skoglund@vgregion.se

Sista motionsdag 23 mars

Sista motionsdag är onsdagen den 23
mars 2005.

Medlem eller grupp som önskar att viss
fråga tas upp till beslut på årsmötet har
att senast utsatt sista motionsdag skrift-
ligt anmäla detta till kansliet:

Svensk Biblioteksförning
Box 3127
103 62 stockholm.

Styrelsen

BESTÄLL INDEXERINGSMATERIALET!

Svensk Biblioteksförnings material kring
indexering av skönlitteratur består av tre delar:

- Handledning
- Att indexera skönlitteratur, Vuxenlitteratur
- Att indexera skönlitteratur, Barn- och
Ungdomslitteratur.

Handledningen kostar 50 kr och listorna 100 kr styck.
Paketpris för alla tre är 200 kr. Porto tillkommer.
Beställ från Svensk Biblioteksförning,
Box 3127, 103 62 STOCKHOLM.
E-post info@biblioteksforeningen.org

Vi beställer ex paket av Indexeringsmaterialet á 200 kr
plus porto eller

Vi beställerst handbok (50 kr/st), st vuxenlistor
(100 kr/st),st Barn/Ungdom (100 kr/st)

Vi önskar listorna med spiralrygg Ja Nej

Leveransadress

.....
.....
.....

Fakturaadress.....

.....
.....
.....

Insändes till Svensk Biblioteksförning,
Box 3127, 103 62 STOCKHOLM.
Fax 08-545 132 31.
E-post info@biblioteksforeningen.org

kalendarium

17 februari, Kungl. biblioteket Clara Budnik till Stockholm

Clara Budnik är sedan år 2000 högsta ansvariga chef för det chilenska arkiv-, biblioteks- och museiväsendet. Clara Budnik berättar om de chilenska bibliotekens ställning under Pinochet och juntatiden. Arr: KB, DIK, Svenska PEN samt Olof Palmes Internationella centrum

23 februari, Stockholm Att granska och värdera webb- resurser

Ständigt detta nät! En kompetensutvecklande kurs i fördjupad webbsökning med föreläsningar, vägleda övningar och diskussioner.

Arr: Ikoner-Akademien

Mer info: www.btj.se/ikoner

9–11 mars, Tönsberg, Norge Quo vadis – veier i nytt landskap, Halmstadskonferensen 2005

Halmstadskonferensen har etterhvert blitt et begrep i folkebibliotekmiljøene i Norden. Neste år gjør vi en vri og arrangerer konferansen i Tönsberg: Halmstadskonferansen – framtid for folkebibliotekene i 15 år. Konferansen avholdes på Rica Klubben hotell torsdag 10. og fredag 11. mars. Mottakelse i Tönsberg og Nøtterøy bibliotek onsdag kveld. En felles skandinavisk programkomite er i sving med å legge et program med fokus på folkebibliotekene i framtiden.

Arr: Halmstadskonferensens arrangörsgrupp

11 mars, Stockholm Att hitta i EU:s databaser!

Arr: Svensk förening för informations-specialister, Utbildningsnämnden
Mer info: www.tls.se

14–17 mars, Stockholm BIBSAM:s vidareutbildningsdagar för chefer

Målgruppen är chefer på alla nivåer inom biblioteken. Utbildningen arrangeras som fristående kursdagar, med en temainriktning för varje kursdag. Du kan alltså välja om du vill delta vid en, flera eller alla dagarna. Måndag 14 mars "Att lära sig chefa". Robert Wenglén, företagsekonomiska institutionen, Lunds universitet. Tisdag 15 mars "Att leda möten" Robert Wenglén och Per Olsson, chef för Karolinska Institutets universitetsbibliotek. Onsdag 16 mars "Att leda förändring". Kerstin Lagerström, koordinator för IDAS, ett 3-årigt nationellt chefs- och ledarskapsprojekt och Eva Flodström, chefs- och per-

sonalutvecklare vid Karolinska Institutet. Torsdag 17 mars "Att kommunicera strategiskt". Sven Windahl, professor vid Lunds universitet och grundare av företaget Nordisk Kommunikation och Gunilla Lilie Bauer, informationschef vid Stockholms universitetsbibliotek.

Arr: Bibsam

16 mars, Stockholm Ämnesportaler och ämnesbeskrivning av webbresurser

Ständigt detta nät! En kompetensutvecklande kurs i fördjupad webbsökning med föreläsningar, vägleda övningar och diskussioner.

Arr: Ikoner-Akademien

Mer info: www.btj.se/ikoner

4 april, Stockholm Barnbibliotekskonferens

Arr: Svensk Biblioteksforenings specialgrupp för barnbibliotek
Mer info: www.biblioteksforeningen.org

4 april, Stockholm Vart har alla referensfrågor tagit vägen?

Under de sista åren har man i USA kunnat konstatera en stark nedgång i antalet referensfrågor i de fysiska referensdiskarna. Det har visat sig att den nya tekniken ger ett förändrat arbetssätt hos dem som tillhör den kommande generationen, vilka själva i större utsträckning tar ansvar för sitt informationsbehov oftast med hjälp av Internet istället för biblioteken. Vad innebär detta för oss som arbetar med referensfrågor på biblioteken? Kräver det att vi ser på vårt referensarbete från ett nytt synsätt...?

Arr: Svensk Biblioteksforenings specialgrupp för referensarbete

Mer info: www.biblioteksforeningen.org

6–7 april, Borås Vårdbibliotekskonferens

Arr: Svensk Biblioteksforenings specialgrupp för vårdbibliotek i samarbete med högskolan i Borås och sjukhusbiblioteket vid Södra Älvsborgs Sjukhus

Mer info: www.biblioteksforeningen.org

6 april, Stockholm E-publikationer. Nytt, nöje och fallgropar

Ständigt detta nät! En kompetensutvecklande kurs i fördjupad webbsökning med föreläsningar, vägleda övningar och diskussioner.

Arr: Ikoner-Akademien

Mer info: www.btj.se/ikoner

7–9 april, Mimerns hus, Kungälv Norsk – Svensk Bokfest i Kungälv

En fest för svenska och norska bokälskare
Arr: Regionbibliotek Västra Götaland och Östfold fylkesbibliotek

Mer info: www.bokfest.com

11 april, Stockholm Läget under kontroll? Biblioteken och omvärldsbevakningen

För mer information kontakta Eva Olson, Malmö stadsbibliotek. eva.olson@malmo.se

Arr: Svensk biblioteksforenings specialgrupp för ekonomi och samhällsinformation inklusive EU

Mer info: www.biblioteksforeningen.org

27–29 april, Seattle, USA Shattering Stereotypes

Med utgångspunkt i det djärva nya biblioteket i Seattle kommer biblioteksmedarbetare från hela världen för att diskutera arkitektur, profilering, media, brukar-medverkan mm. Biblioteket har sedan man öppnade haft ung. 10.000 besökare per dag och har blivit ett Mecka för biblioteks- och arkitekturintresserade.

Arr: The Seattle Public Library och PLIN, Public Libraries International Network

27 april, Stockholm Metadata Makes the World Go Around

Ständigt detta nät! En kompetensutvecklande kurs i fördjupad webbsökning med föreläsningar, vägleda övningar och diskussioner.

Arr: Ikoner-Akademien

Mer info: www.btj.se/ikoner

11–12 maj, Lund BOOK-IT Användarmöte 2005

Arr: BOOK-IT användargrupp i samarbete med Axiell Bibliotek AB

18–20 maj, Folkets Hus, Stockholm

Biblioteksdagarna 2005

Hur ser bilden av biblioteket ut? Är biblioteket en naturlig del i utbildningsstrategier inom stat, kommun och landsting? Vilka krav ställer det lärande samhället på biblioteket? Hur blir biblioteket en strategisk del i kommunens infrastruktur för både det formella och informella lärandet? I ett lärande samhälle är bibliotek en del av infrastrukturen och bibliotek är en viktig del i ett samhälles utveckling för jämlikhet, tillväxt och välfärd! Svensk Biblioteksforenings verksamhetsinriktning för 2005 – 2007 är Biblioteket i ett lärande

samhälle. Biblioteksdagarna 2005 i Stockholm tar upp detta tema i föreläsningar och parallella seminarier. Dessutom blir det produktdemonstrationer och utställning.

Arr: Svensk Biblioteksforening

Mer info: www.biblioteksforeningen.org

10–12 augusti, Stockholm Serving Multicultural Populations 2005

Arr: IFLA Section on Library Services to Multicultural Populations, Internationella biblioteket och Svensk Biblioteksforening

Mer info: www.ifla-stockholm2005.se

10–12 augusti, Göteborg Accessible Libraries – Satellite Meeting

Arr: Regionbibliotek Västra Götaland, ABM-utvikling samt IFLA

Mer info: bibl.vgregion.se/ifla

12–15 augusti, Oslo, Norge Nordic Mobile Meeting

Nordiskt bokbussmöte i anslutning till IFLA i Oslo.

Mer info: www.nordicmobile.no

14–18 augusti, Oslo, Norge IFLA-konferens 2005

Arr: IFLA, Norsk Biblioteksforening

Mer info: www.ifla2005oslo.no/

29 september–2 oktober, Göteborg

Bok & Bibliotek 2005

Arr: Bok & Bibliotek i Norden AB

TOR Twin

Hur länge
får dina
låntagare
vänta?

TOR Twin – ett
komplement till
TOR In – fördubblar
kapaciteten genom
att den har **ytterligare**
ett inlämningsfack.

Genom ett sinnrikt **buffertsystem**
(se bilden intill) ökas kapaciteten i
TOR Twin ytterligare. Om roboten
som placerar böckerna i olika fack är
upptagen, placeras boken tillfälligt i
bufferten. Låntagaren behöver aldrig
vänta för att kunna lägga i nästa bok.

Lund:

Tel: 046 - 270 04 00
Fax: 046 - 270 04 90
lund@axiell.com

Stockholm:

Tel: 08 - 705 80 17
Fax: 08 - 705 80 55
info.stockholm@axiell.se

Göteborg:

Tel: 031 - 710 29 50
Fax: 031 - 69 46 46
info@axiell.se

*TOR Twin finns på två danska kommunbibliotek: Næstved och Randers.
Sveriges första TOR Twin installeras på Stockholms stadsbibliotek före
sommaren.*

AXIELL bibliotek